

LISA
Järva maavanema
16.11.2011. a
korraldusele nr 611

Muudetud
Järva maavanema
17.03.2015. a
korraldusega nr 112

Järva Maavalitsus

Järvamaa arengustrateegia aastani 2020

Paide 2015

Sisukord

Sissejuhatus	3
Järvamaa arengu eesmärgid	5
Haritud ja oskustega inimesed	12
Tervishoid, sotsiaalteenused ja terviseedendus	18
Kokkukuuluvustunne ja hea maine	20
Ettevõtlus	23
Taristu ja looduskeskkond	29
Halduskorraldus ja uuenduste elluviimine	32
Strateegia elluviimine ja seire	34
Kokkuvõte	35
Mõisted	36
Kasutatud materjalid	37
Järvamaa arengudokumendid	38
Lisa 1 Järvamaa Arengulepe 2014-2020	39

Sissejuhatus

Järvamaa arengustrateegia aastani 2020 on maakonna arengut toetav ja Euroopa Liidu tõukefondide ning riiklike investeeringute jaotamist suunav dokument, mille peamine siht on Järvamaa inimeste heaolu kasv ja maakonna elanike arvu vähenemise peatumine.

Järvamaa arengustrateegia on juhendiks kohalikele omavalitsustele, omavalitsuste ühisasutustele, ettevõtetele, vabaihendustele ja teistele organisatsioonidele nende arengu kavandamisel ja elluviimisel. Strateegia keskendub eelkõige nende eluvaldkondade arengule, mille suunamine on maakonnatasandi haldusorganite mõju ulatuses ja pädevuses.

Järvamaa arengustrateegia on koostatud maakonna eluvaldkondade hetkeolukorda ning Eesti regionaalarengu suundumusi ning globaalseid trende arvestades. Arengustrateegiat tuleks käsitleda kui alusdokumenti, mida on võimalik vajadusel täiendada ning millele lisanduvad valdkondade arengukavad. Strateegia elluviimiseks ja konkreetse tegevuskava väljatöötamiseks on koostatud uus laiapõhjaline Järvamaa arengulepe aastani 2020, milles sätestatakse lepingupartnerite maakondliku ja kohaliku tasandi tegevused eluvaldkondade arengueesmärkide elluviimiseks ning mis on arengustrateegia lahutamatuks lisaks.

Arengustrateegia on vahend maakonna arengu jätkusuutlikkuse tagamiseks. Strateegia põhiülesanne on määratleda maakonna olulisemad tegevussuunad. Investeeringud taristusse, majandusse ja avalike teenuste arendamisse peavad andma maakonna arengule positiivseid tulemusi. Strateegia keskmes on Järvamaa elanik ning strateegia elluviimisel peab paranema maakonna elu- ja majanduskeskkond.

Maakonna arengustrateegia koostamisel on lähtunud riiklikest strateegiadokumentidest ja üleriigilises planeeringus Eesti 2030+ sõnastatud visioonist: „Eesti on sidusa ruumistruktuuriga, mitmekesise elukeskkonnaga ja välismaailmaga hästi ühendatud riik. Hajalinnastunud ruum seob tervikuks kompaktsed linnad, eeslinnad ja traditsioonilised külad, väärtustades kõiki neid elamisviise võrdselt ühepalju. Hajalinnastunud ruumi inimsõbralikkuse ja majandusliku konkurentsivõime tagavad eeskätt looduslähedane keskkond ja hästi sidustatud asulate võrgustik.“

Lähtunud on Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020 visioonist: „Oma eripärale tuginedes panustab iga piirkond Eesti kui terviku konkurentsivõime kasvule, saades omakorda osa sellega kaasnevatest hüvedest. Inimestel on igas toimepiirkonnas kättesaadavad head töökohad, kvaliteetsed teenused ning mitmekesiseid tegevusi võimaldav meeldiv elukeskkond.“ Regionaalarengu strateegia järgi tuleks tähelepanu pöörata piirkonnaspetsiifiliste majanduse kasvuvaldkondade arendamisele, Kesk-Eesti puhul soovitatakse keskenduda köögiviljakasvatusele ning teravilja- ja piimatootmisele, Järvamaal aga erinevate keskkonnatehnoloogiate kasutamisele (sh põllumajanduses).

Arengustrateegia on jagatud järgmistesse valdkondadesse: haritud ja oskustega inimesed; tervishoid, sotsiaalteenused ja terviseedendus; kokkukuuluvustunne ja hea maine; ettevõtetus; taristu ja looduskeskkond ning halduskorraldus ja uuenduste elluviimine. Igas valdkonnas on kirjeldatud hetkeolukord koos lahendust vajavate probleemide ning trendidega, sõnastatud on valdkonna üldeesmärk ning üldeesmärgi täitmiseks vajalikud tegevussuunad. Lisatud on mõõdikud, mille kaudu hinnatakse strateegiliste eesmärkide täitmist.

Strateegia uuendamine on algatatud Järva maavanema poolt, uuendamise protsessi juhendas Järvamaa Arenduskeskus. Strateegia uuendamise juhtgrupi moodustasid Järvamaa arenguleppe 2014-2020 tööühmade juhid.

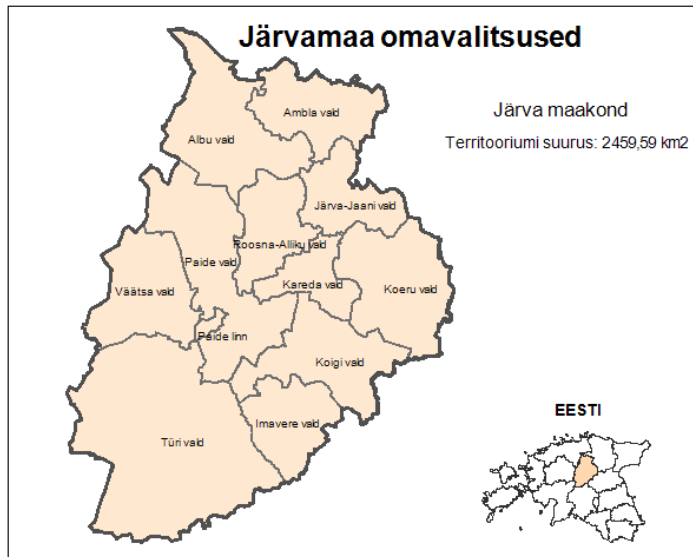
Maakonna arengustrateegia 2012-2020 on kinnitatud Järva maavanema 16.11.2011.a. korraldusega nr 611, muudetud 17.03.2015.a. korraldusega nr 112.

Järvamaa arengu eesmärgid

Järvamaa on Kesk-Eestis asuv maakond, mille üldpindala on 2459,59 km² ning mis moodustab Eesti pindalast 5,1%. Elanike arv maakonnas on Statistikaameti andmetel 1. jaanuari 2014. a. seisuga 30 425 inimest.

Järvamaal on 12 omavalitsusüksust: Albu, Ambla, Imavere, Järva-Jaani, Kareda, Koeru, Koigi, Paide, Roosna-Alliku, Türi ja Väätsa vald ning maakonnakeskus Paide linn.

Joonis 1. Maakonna asend ja piirid

Järvamaa visioon aastaks 2020 on:

Järvamaal elavad heas elukeskkonnas terved, ettevõtlikud, haritud, aktiivsed ja õnnelikud inimesed.

Järvamaa arengu eesmärkideks on:

- Elanikkonna tööhõive on kõrge, töajõud aktiivne, motiveeritud, haritud, kvalifitseeritud ning konkurentsivõimeline.
- Inimeste tervena elatud iga on pikenenud ning vanaduspõlv väarikam ja õnnelikum.
- Mainekas, atraktiivne, avatud ja arenev maakond, kus elavad ärksa meele ja positiivse hoiakuga inimesed, kes väärtustavad kogukondlikku mõtteviisi ning võtavad vastutuse oma elukeskkonna eest.
- Mitmekesise majandusstruktuuriga, ettevõtjasõbralik ja tasuvaid töökohti pakkuv Kesk-Eesti maakond.
- Heade ühenduste, kaasaegse infrastruktuuri ja puhta loodusega ning säästlikust väärtustav maakond.
- Paide kui maakonnakeskus on kujunenud tugevaks tõmbekeskuseks ning teeninduskeskustes pakutakse kvaliteetseid avalikke teenuseid.

Järvamaa arengu põhiväärtused on:

- **Inimeste väärtustamine ja tunnustamine** – inimeste arengu ning muutumiste märkamise, kogukonda panustamise esiletõstmine;
- **Arenguvõime** – inimeste õppimistahe ja võime muutustega kohaneda;
- Kogukonna **kokkukuuluvustunne ja koostöö** – erinevate organisatsioonide ja huvirühmade pühendumine ühiste eesmärkide ja kokkulepete elluviimisele.

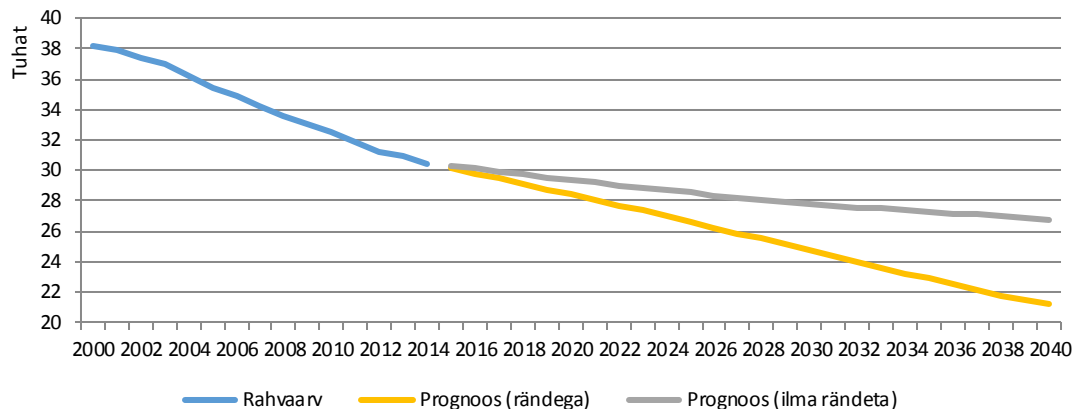
Tulevase arengu võtmekomponendid on noored, haridus ja töökohad. Maakonna arengueelduseks on kohalike omavalitsusüksuste võimekus pakkuda oma elanikele ja ettevõtjatele vajalikke teenuseid. Järvamaa ambitsioon peab olema maakonnakeskuse muutmise tõmbekeskuseks. Tugev ja ligipääsetav maakonnakeskus koos mitmekülgsede kohalike teeninduskeskustega on kogu maakonna arengumootoriks.

Järvamaa arengu väljakutsed:

1. Järvamaa rahvaarvu vähenemise pidurdumine

Statistikaamet on koostanud kaks rahvastikuprognosi Järvamaa rahvaarvu kohta aastani 2040: prognoos, mis võtab arvesse muuhulgas seniseid rändetrende, ja prognoos ilma ränneteta (Joonis 2). Järvamaa rahvastiku vähenemise suurimaks probleemiks on väljaränne. Samas on Järvamaa suurimaks väljakutseks Järvamaa rahvaarvu vähenemise pidurdumine.

Joonis 2. Järva maakonna rahvaarv aasta alguses, 2000-2014 ja 2015-2040

2. Järvamaa koolivõrgu korrastamine ja riigigümnaasiumi rajamine Järvamaale

EHISE andmetel õpib 12.09.2014.a. seisuga Järvamaa koolide gümnaasiumiastmes 568 noort – 445 õpilast õpib päevases õppes (kokku 6 koolis – Aravete Keskkool (20), Järva-Jaani Gümnaasium (27), Koeru Keskkool (43), Paide Gümnaasium (95), Paide Ühisgümnaasium (104), Türi Ühisgümnaasium(156)) ning 123 õpilast õpib mittestatsionaarses õppes (kokku 3 koolis – Paide Täiskasvanute Keskkool (94), Järva-Jaani Gümnaasium (16), Türi Ühisgümnaasium (13)). Lisaks õpib 114 Järvamaa noort gümnaasiumites üle Eesti.

Riigigümnaasiumi rajamine Järvamaale ja prioriteetsete õppesuundade valik ja arendamine on vajalik.

Statistiline vajadus/ Tegevuse väljundindikaator:

Järvamaal gümnaasiumiharidust omandavate õpilaste osakaal peab tõusma: 2014.a. baastase – 83% gümnaasiumiharidust omandavatest Järvamaa noortest õpib Järvamaal; 2020.a. sihttase – 90% gümnaasiumiharidust omandavatest Järvamaa noortest õpib Järvamaal.

3. Esmatasandi tervisekeskuste rajamine

Järvamaa perearstid on killustunud ning suur osa perearste töötab ühe nimistuga perearstikeskuses. Vajadus on esmatasandi tervisekeskuste rajamiseks Järvamaale, kus pakutaks üldarstiabi teenuseid vähemalt kolme miinimumsuuruses nimistuga tegutseva perearsti poolt, samuti pakutaks iseseisva õendusabi ambulatoorseid teenuseid, sh koduõendus teenuseid, ämmaemanda iseseisvat vastuvõttu ning füsioteraapiat. Eestis toetatakse perioodil 2014-2020 investeringuid esmatasandi tervisekeskuste infrastruktuuri, tagades kättesaadavad ja mitmekülgsed esmatasandi teenused.

Statistiline vajadus/ Tegevuse väljundindikaator:

Järvamaal on rajatud/renoveeritud 3 nõuetele vastavat esmatasandi tervisekeskust koos tugiteenustega: 2014.a. baastase – 0 tervisekeskust, 2020.a. sihttase – 3 esmatasandi tervisekeskust (Paides, Türil ja Koerus)

4. Ühistulise piimatööstuse rajamine Järvamaale, põllumajandussaaduste ümbertöötlemise võimaluste laiendamine

Eesti Maaelu Arengukava 2014-2020 (MAK) seab ühe eesmärgina kogu maapiirkonna jätkusuutlikkuse tagamisel ühistegevuse. Toetust antakse uue ühistulise piimatööstuse rajamiseks Eestisse. MAKis on märgitud: läbi materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse tehtavate investeringute toetamise aidatakse kaasa energiakasutuse tõhustamisele, tegevusvaldkondade mitmekesistamisele, väikeettevõtete loomisele ja arendamisele ning töökohtade loomise hõlbustamisele.

Ühistulise piimatööstuse rajamise mõju Järvamaale ei ole võimalik üle hinnata. Järvamaa põllumajandussektor on hästi arenenud (ca 14 000 piimalehma, ehk kõige rohkem piimalehmi Eestis) ja toiduainetööstuse ajalugu/tänapäev (AS Eesti Pagar, AS E-Piim Tootmine) on tugev. Ühistulise piimatööstuse rajamine tooks Järvamaale juurde 150 uut töökohta (endise Paide Piimatööstuse ja AS Tere tootmise baasil on valdkonna jaoks vajalik oskustööjõud maakonnas osaliselt olemas), samuti vähendaks see olulisel määral toorpiima väljavedu Eestist (tekitaks võimaluse töödelda kohapeal toodetud toorainet siinsamas).

Ühistulise piimatööstuse rajamiseks on Eestis koostööd tegemas erinevad toiduainete töötledjad, selle rajamisest on huvitatud erinevad põllumajandustootjad.

Tugeva toiduainetööstuse ajaloo ja tugeva põllumajandussektori tänapäevaga Järvamaale lisandub ühistulise piimatööstuse rajamisel 150 uut töökohta.

Olulisel määral väheneb toorpiima väljavedu Eestist, toodang töödeldakse kohapeal.

Valmib maailma moodsaaim (ühistuline) piimatööstus kogu vajaliku infrastruktuuriga, mis igapäevaselt töötleb ümber 1/3 Eestis toodetud toorpiimast.

Statistiline vajadus/ Tegevuse väljundindikaator:

Järvamaa keskmine palk peab jõudma aastaks 2020 Eesti keskmisele taseme lähedale. 2014. a. IV kv. baastase 855 eurot, 2020. a. sihttase 1 114 eurot;

Kasvama peab Järvamaal toodetud sisemajanduse koguprodukti osakaal Eesti sisemajanduse koguproduktis. Järvamaal toodetud sisemajanduse koguprodukti osakaal Eesti sisemajanduse koguproduktis tõuseb aastaks 2020 1,7%-ni; baastase 2013. a. 1,6%. Elaniku kohta SKP baastase 2013.a. seisuga on 9771 eurot, iga-aastane tõus 15%.

Samuti on vajadus ettevõtlusaktiivsuse kasvaks: ettevõtlusaktiivsus kasvab; 2014. a. baastase on 95 ettevõtet 1000 elaniku kohta, 2020. a. sihttase on 122 ettevõtet 1000 elaniku kohta.

2014. aastal moodustasid suurima osakaalu põllumajandussaaduste ja toidukaupade ekspordist alkohoolsed joogid (11,8%), kontsentreerimata piim (6,5%, millest 81,5% moodustas toorpiim) ning külmutatud kala (5,5%). Ühistulise piimatööstuse rajamine vähendaks märgatavalt toorpiima väljavedu Eestist.

5. Vaba aja veetmise võimaluste suurendamine ja arendamine maakonnas (Paide ujula renoveerimine)

Eesti riiklik turismiarendukava 2014-2020 seab üheks eesmärgiks Eesti turismisihtkohtade ja neile omaste turismitoodete rahvusvahelise konkurentsivõime. Selle eesmärgi täitmiseks arendatakse piirkondlikke turismitooteid. Samuti peab arengukava oluliseks sporditurismi ning terviseturismi arendamist, sealhulgas terviseturismitoodete ja –teenuste kvaliteedi tõstmist. Järvamaa spordi arengukavas 2013-2020 on eesmärgina välja toodud kaasaegne ja uuendatud spordiinventar.

Riiklikus turismiarendukavas toodud meetme eesmärgi – Eesti erinevad piirkonnad ja neile omased turismitooted on rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised ja atraktiivsed nii sise- kui välituristidele – täitmiseks on indikaatoriks välis- ja siseturistide ööbimiste arvu kasv.

Paide ujula pakub ka täna lisaks ujulateenusele majutusteenust. Paide ujula rekonstrueerimine mitmekesistab oluliselt Paide linna ja Järvamaa turismi läbi piirkonna jaoks uute teenuste arendamise, mis pakub linnakülastajatele elamuslikke saunateenuseid ja füüsilist tegevust veesõpradele. Samuti on ujula renoveerimine oluline laagriturismi arendamiseks.

Statistiline vajadus/ Tegevuse väljundindikaator:

Kasvama peab Järvamaa turismiobjekte külastavate turistide arv. Oluliselt peab võrreldes Eesti keskmisega kasvama voodikohtade täitumuse näitaja.

Järvamaad külastavate turismiobjektide külastajate arv: 2013. a. baastase 99 925 2020. a. 150 000 külastust (kasv 50%) / 35 000 majutust (kasv 10%);

Voodikohtade täitumus 2013 a kogu Eestis 36% ja Järvamaal 14%

6. Põhja-Järvamaa turismiklastri loomine (Valgehobusemäe suusa- ja puhkekeskuse II etapi tööd, Piibe maantee turismiteenuste edasiarendamine Järva-Jaanis, Aravete spordi- ja tervisekeskuse renoveerimine Eesti raskejõustiku treeningkeskuseks)

Eesti riiklik turismiarendukava peab eesmärgiks siduda piirkondade olemasolevad tooted ja teenused ühtseks tervikuks ning läbivaks printsübiks turismitoodete arendamisel on külastaja teekonna põhimõtte järgimine. Põhja-Järvamaal asuvad kolm senist külastusobjekti – Valgehobusemäe suusa- ja puhkekeskus, Järva-Jaani Vanatehnika Varjupaik ning Aravete spordi- ja tervisekeskus - seotakse külastaja teekonna põhimõtet aluseks võttes ühtseks tervikuks. Valgehobusemäe suusa- ja puhkekeskuse edasiarendamine ning Aravete spordi- ja tervisekeskuse renoveerimine Eesti raskejõustiku treeningkeskuseks aitab kaasa sporditurismi arengule maakonnas (ja Eestis tervikuna, sest Valgehobusemägi võõrustab juba täna rahvusvahelisi suurvõistlusi). Eesti turismi iseloomustab liialt suur hooajalisus. Järva-Jaani vanatehnika varjupaiga edasiarendamine Piibe maantee terviklikuks turismiteenuseks toob Järva-Jaani rohkem külastajaid talveperioodil ning Valgehobusemäe suusa- ja puhkekeskuse II etapi tööd toovad keskusesse rohkem külastajaid suveperioodil, samuti kasvab keskuse külastajate arv talveperioodil. Hetkel on Valgehobusemäe suusa- ja puhkekeskus Järvamaa külastatavaim turismiobjekt, Järva-Jaani vanatehnika varjupaik aga külastatavuselt kolmas. Valgehobusemäe suusa- ja puhkekeskus loob ka Kõrvemaa turismiklastri, mis ühendab ka ülejäänud Kõrvemaa spordiga tegelevad külastusobjektid ühtseks tervikuks.

Statistiline vajadus/ Tegevuse väljundindikaator:

Kasvama peab Järvamaa turismiobjekte külastavate turistide arv. Oluliselt peab võrreldes Eesti keskmisega kasvama voodikohtade täitumuse näitaja.

Järvamaad külastavate turismiobjektide külastajate arv: 2013. a. baastase 99 925 2020. a. 150 000 külastust (kasv 50%) / 35 000 majutust (kasv 10%);

Voodikohtade täitumus 2013 a kogu Eestis 36% ja Järvamaal 14%

7. Toimepiirkonna keskuse ja tugitoimepiirkonna keskuse tänavate korrashoiu tagamine (Paide linna peatänava (Pärnu tn) terviklik rekonstrueerimine nii sõidu-, kergliiklus-

kui ka kõnniteede näol koos vajaliku infrastruktuuriga, Türi valla Türi linna Kaare ja Kreutzwaldi tänavate rekonstrueerimine ning Edelaraudtee sissesõidud, Paide linna Pärnu tn kõnni- ja kergliiklustee rajamine Reopalu kalmistust kuni riigimaantee T5-ni)

Riiklik transpordi arengukava 2014-2020 toob ühe suurema arenguvajadusena välja vajaduse vähendada linnades autokasutuse osakaalu, parandades kõndimise, rattaga sõitmise ja ühistranspordi kasutamise võimalusi, muuhulgas läbi erinevate liikumisviiside parema ühendamise. Samuti on arengukavas märgitud, et linnade liikuvuse planeerimine lähtub eelkõige parema elukeskkonna kujundamisest. Läbi mugava ja nutika liikumiskeskonna tagamise ja läbi kompaktse planeerimise ja säästvate liikumisviiside eelistamise peab kasvama inimeste osa, kes saavad tööle kõndida või rattaga sõita ja ka kasutavad seda võimalust. On tehtud eeldus, et tööle käimise viis kirjeldab ka üldisemalt liikumisviiside valikut.

Paide linna peatänavaterviklik rekonstrueerimine muudab linna avaliku ruumi ettevõtlusele atraktiivsemaks.

Türi linna Kaare ja Kreutzwaldi tänavate rekonstrueerimine muudab avaliku linnaruumi ja piirkonna atraktiivsust ning tagab kvaliteetsema ligipääsu olemasolevatele ettevõtetele.

Paide linna Pärnu tänava kõnni- ja kergliiklustee rajamine ühendab Paide linna kõnniteedevõrgu Reopalu-Türi ja Reopalu-Väätsa kergliiklusteedega.

Statistiline vajadus/ Tegevuse väljundindikaator:

Vajadus on ettevõtlusaktiivsuse kasvaks: ettevõtlusaktiivsus kasvab; 2014. a. baastase on 95 ettevõtet 1000 elaniku kohta, 2020. a. sihttase on 122 ettevõtet 1000 elaniku kohta;

Vajadus on kogu Järvamaal rajada turvalist liikumist võimaldavaid jalg- ja jalgrattateid.

8. Mäo ettevõtluspiirkonna edasiarendamine

Mäo tööstusala on Järvamaa olulisim tööstuspiirkond (kokku 300 töötajat). Tööstusala laienemine aitaks kaasa uute töökohtade tekkele piirkonnas ning juba tegutsevate ettevõtete laienemisele.

Maakonna sotsiaalmajandusliku ja ruumilise arengu analüüsi aruande kohaselt käiakse Mäo paikkonda tööle pea igast Järvamaa osast. Järva maakonna 48-st paikkonnast neljas suureneb maakonnasisese paikkondade vahelise töörande tulemusel töötajate koguarv (paikkonnas elavate ja töötavate ning sisserändavate töötajate summa) ning ületab tööajal paikkonnas elavate töötajate arvu: Mäo (kasv 210 in, 439%), Mündi (kasv 54 in, 163%), Imavere (kasv 54 in, 118%), Reopalu (kasv 1 in, 102%). Mäo märkimisväärne töötajaskonna kasv on tingitud sellest, et Mäo paikkonnas elab vähe inimesi, kuid Mäo on arenenud oluliseks töökohtade pakkujaks.

Seega on ettevõtluspiirkond juba praegu väga oluline Järvamaa töökeskkonna mõjutaja.

Statistiline vajadus/ Tegevuse väljundindikaator:

Järvamaa keskmine palk peab jõudma aastaks 2020 Eesti keskmisele taseme lähedale. 2014. a. IV kv. baastase 855 eurot, 2020. a. sihttase 1 114 eurot;

Kasvama peab Järvamaal toodetud sisemajanduse koguprodukti osakaal Eesti sisemajanduse koguproduktis. Järvamaal toodetud sisemajanduse koguprodukti osakaal Eesti sisemajanduse koguproduktis tõuseb aastaks 2020 1,7%-ni; baastase 2013. a. 1,6%. Elaniku kohta SKP baastase 2013.a. seisuga on 9771 eurot, iga-aastane tõus 15%.

Samuti on vajadus ettevõtlusaktiivsuse kasvaks: ettevõtlusaktiivsus kasvab; 2014. a. baastase on 95 ettevõtet 1000 elaniku kohta, 2020. a. sihttase on 122 ettevõtet 1000 elaniku kohta;

9. Vaba aja veetmise võimaluste suurendamine ja arendamine maakonnas (liitreaalne energiaõpe Väätsal, Ajakeskuse Wittenstein edasiarendamine, Koigi mõisa külastuskeskuse avamine)

Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020 toob välja, et piirkonnaspetsiifiliste ressursside oskuslikumaks kasutuselevõtuks pealinnapiirkonnast väljaspool on oluline keskenduda

teadmusmahukamatele ja uuenduslikele tegevusaladele intelligentsete hoonete ja keskkonnatehnoloogiate arendamisel (Rakvere, Järvamaa) ning ehitusmaterjalide tootmisel. Eesti riikliku turismiarendukava järgi on üheks läbivaks printsüübiks piirkondlike turismitoodete arendamisel külastaja teekonna põhimõtte järgimine. Üheks peamiseks tegevuseks piirkondlike turismitoodete arendamisel on piirkondlikku eripära rõhutavate terviklike turismitoodete ning marsruutide arendamine erinevatele sihtrühmadele.

Liitreaalse energiaõppe eesmärgiks on Väätsa Prügila, Väätsa Põhikooli ja Lõõla suurfarmi õppekohtade atraktiivsuse tõstmine külastajate vanust ja eripära arvestavate näite- ning õppevahenditega, võimaldamaks keskkonna- ja energiahariduse pakkumist, luues sellega võrgustiku piirkonda töökohti.

Eesti riikliku turismiarendukava järgi on kultuuriturismi arendamise peamiseks tegevusteks ajaloo- ja kultuuripärandil (sh linnused, mõisad, muuseumid, kirikud) põhinevate turismitoodete ja vajaliku turismitaristu väljaarendamine lähtuvalt kultuurihuvilise külastaja ootustest ja erihuvidest ning koostöövõrgustike loomine.

Investeeringu tulemusena valmib uus atraktiivne ja omanäoline külastuskeskkond, mis meelitab Järvamaale ja Paide linna külalisi nii Eestist kui ka välismaalt. Järvamaale ja Paidesse ööbima jäävate turistide arv kasvab. Külastajate kasv tõstab piirkonna mainet, majanduslikku efektiivsust, aitab kaasa turismi ja ettevõtluskeskkonna loomisele ning on aluseks töökohtade ja tööjõukasvule maakonnas. Samuti seob Ajakeskus Wittenstein/Järvamaa muuseum ülejäänud Järvamaal tegutsevad muuseumid ning turismiasjalised ühtsesse Järvamaa turismiklastrisse.

Koigi mõis on rekonstrueeritud aastatel 2008-2009 EMP vahendite kaasabil Koigi valla poolt. Mõisast on kujundatud lisaks koolile külastuskeskus, mida pakutakse seminaride, konverentside ja tähtpäevade korraldamiseks. Koigi mõisa aednikumaja renoveerimine suurendab Koigi mõisa mõisakompleksi külastatavust ja terviklahenduse arendamist.

Statistiline vajadus/ Tegevuse väljundindikaator:

Kasvama peab Järvamaa turismiobjekte külastavate turistide arv. Oluliselt peab võrreldes Eesti keskmisega kasvama voodikohtade täitumuse näitaja.

Järvamaad külastavate turismiobjektide külastajate arv: 2013. a. baastase 99 925 2020. a. 150 000 külastust (kasv 50%) / 35 000 majutust (kasv 10%);

Voodikohtade täitumus 2013 a kogu Eestis 36% ja Järvamaal 14%

10. Ühendusvõimaluste parandamine (Türi valla Kahala – Võhma kergliiklustee rajamine)

Riiklik transpordi arengukava 2014-2020 toob ühe suurema arenguvajadusena välja vajaduse vähendada linnades autokasutuse osakaalu, parandades kõndimise, rattaga sõitmise ja ühistranspordi kasutamise võimalusi, muuhulgas läbi erinevate liikumisviiside parema ühendamise. Samuti on arengukavas märgitud, et linnade liikuvuse planeerimine lähtub eelkõige parema elukeskkonna kujundamisest. Läbi mugava ja nutika liikumiskeskonna tagamise ja läbi kompaktse planeerimise ja säästvate liikumisviiside eelistamise peab kasvama inimeste osa, kes saavad tööle kõndida või rattaga sõita ja ka kasutavad seda võimalust. On tehtud eeldus, et tööle käimise viis kirjeldab ka üldisemalt liikumisviiside valikut.

Türi valla Kahala ja Viljandimaa Võhma linna vahelise kergliiklustee rajamine parandab oluliselt Kahala küla elanike võimalust teenuste tarbimiseks lähimas keskses.

Statistiline vajadus/ Tegevuse väljundindikaator:

Vajadus on kogu Järvamaal turvalisust rajada turvalist liikumist võimaldavaid jalg- ja jalgrattateid.

11. Paide Masinatehase inkubaatori loomine

Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014-2020 kohaselt omab Eesti majanduse arendamisel enim kasvupotentsiaali info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) arendamine horisontaalselt läbi

teiste sektorite. Oluline on koostöövõrgustike arendamine (sh rahvusvaheliselt), muuhulgas tuleb rohkem panustada ettevõtete tehnoloogilise teadlikkuse ning teadus- ja arendustööde tulemuste rakendamise võimekuse tõstmisele.

Inkubaator on organisatsioon, mis süstematiseerib uute edukate ettevõtete loomise protsessi.

Järvamaal on metallitööstuse ning erinevate masinate ja seadmete tootmise traditsioon tugev, samuti on sektor ekspordimahukas (2009. aasta andmetel 14 Järvamaa ettevõtetel müügitulu kokku ca 100 miljonit €, millest ekspordimaht ca 40 milj €). Metallitööstuse ning masinate tootmise inkubatsioonikeskuse loomine Järvamaal on vajalik. Inkubaatori tegevuse eesmärkideks on uute innovaatiliste ettevõtete tekke, elujõulisuse ja jätkusuutlikkuse tagamine; suurt lisandväärtust nõudvate töökohtade loomine. Eesmärk on kutsuda ellu uusi, kuid ka võimalusel arendada olemasolevaid ettevõtteid, pakkuda välja koostöös ettevõtetega arendusprojekte, mille tulemusena saavutab ettevõtte suurema lisandväärtusega innovatiivsed tooted- teenused. Prioriteet on IT sektori arendamine inkubaatoris.

Statistiline vajadus/ Tegevuse väljundindikaator:

Järvamaa keskmine palk peab jõudma aastaks 2020 Eesti keskmisele taseme lähedale. 2014. a. IV kv. baastase 855 eurot, 2020. a. sihttase 1 114 eurot;

Kasvama peab Järvamaal toodetud sisemajanduse koguprodukti osakaal Eesti sisemajanduse koguproduktis. Järvamaal toodetud sisemajanduse koguprodukti osakaal Eesti sisemajanduse koguproduktis tõuseb aastaks 2020 1,7%-ni; baastase 2013. a. 1,6%. Elaniku kohta SKP baastase 2013.a. seisuga on 9771 eurot, iga-aastane tõus 15%.

Samuti on vajadus ettevõtlusaktiivsuse kasvuks: ettevõtlusaktiivsus kasvab; 2014. a. baastase on 95 ettevõtet 1000 elaniku kohta, 2020. a. sihttase on 122 ettevõtet 1000 elaniku kohta.

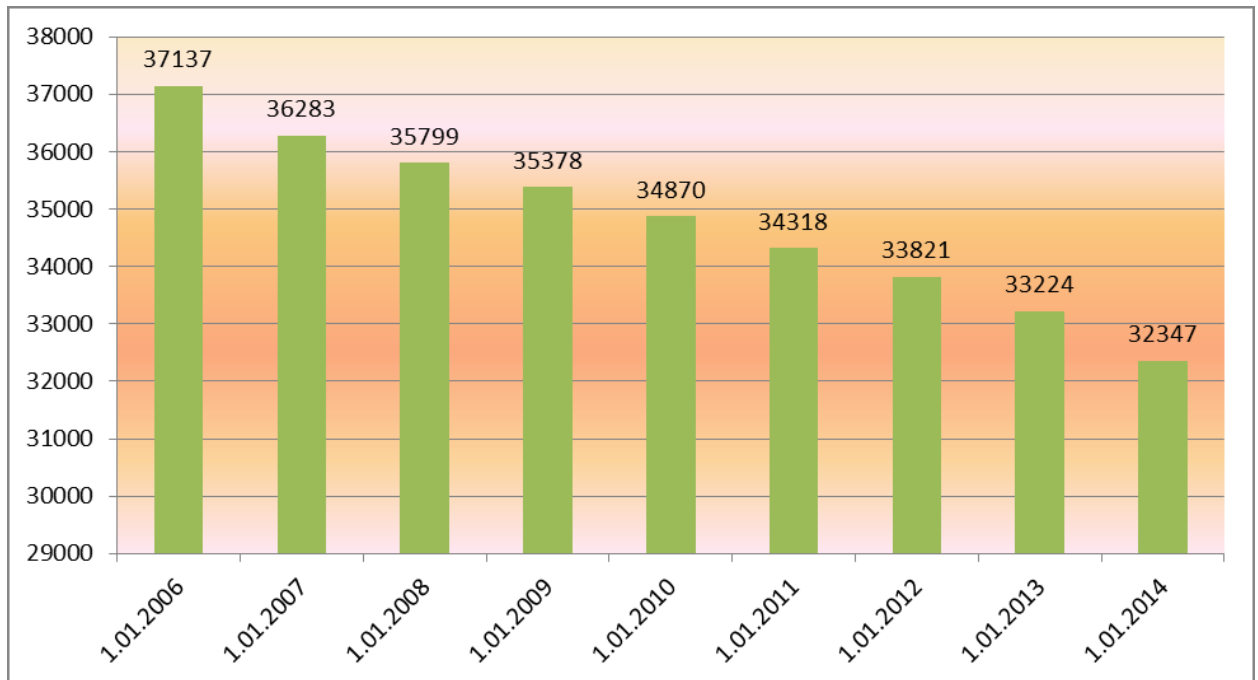
Haritud ja oskustega inimesed

Hetkeolukord

Viimased aastad on näidanud, et jätkub maakonna rahvaarvu pidev vähenemine. Selle teguriteks on eelkõige sise- ja välisränne, kuid ka vähenev sündide arv.

Järvamaal elab Statistikaameti andmetel 01.01.2014 seisuga 30 425 inimest, mis moodustab Eesti rahvastikust 2,3%. Järvamaa rahvastikust 57% elab Paide linnas ja Türi vallas (vastavalt 8162 in, 27% ja 9302 in, 31%). Ligikaudu veerand kogu maakonna rahvastikust elab Koeru (2150 in, 7%), Ambla (1971 in, 6%), Paide (1581 in, 5%) ja Järva-Jaani (1516 in, 5%) valdades.

Joonis 3. Järvamaa rahvaarv 2006-2014

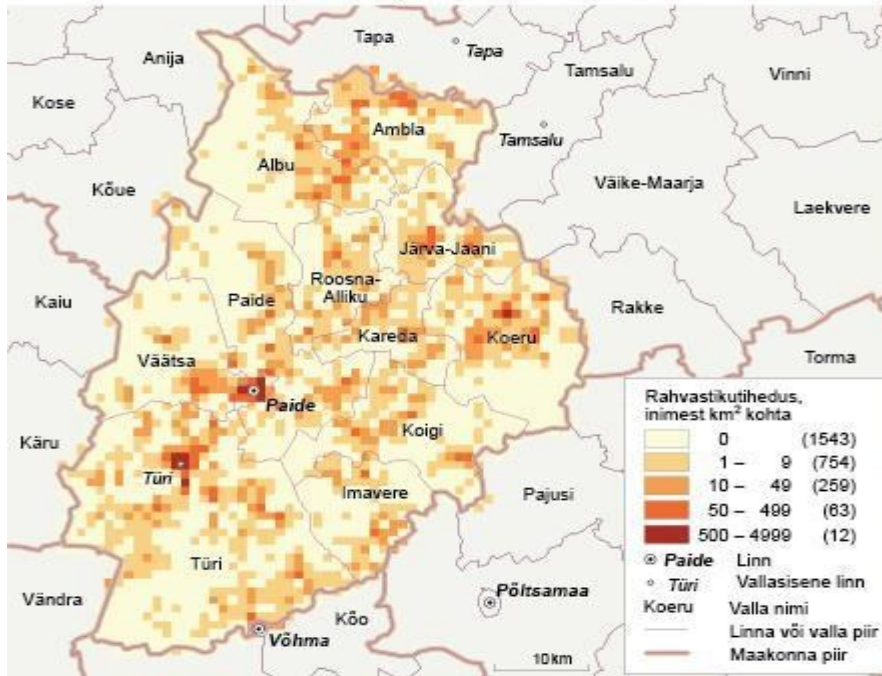

Allikas: Järvamaa aastaraamat 2013

Maakond on tihedamalt asustatud maakonna keskuses ja selle lähiumbruses (Paide linn ja Türi vald). Tihedamalt on asustatud ka maakonna kirde- ja idaosa (Ambla ja Järva-Jaani vallad). Tihedam asustus paikneb suures plaanis maanteede läheduses. Looduslike tingimuste, suurte metsamassiivide ning raba- ja soomaastike tõttu on hõredamalt asustatud alasid rohkem maakonna loode- ja lõunapiirkonnas. Rahvastikutihedust illustreerib joonis 4.

Joonis 4. Järva maakonna rahvastiku paiknemine, seisuga 31.12.2011

Järva maakonna rahvastiku paiknemine, 31.12.2011

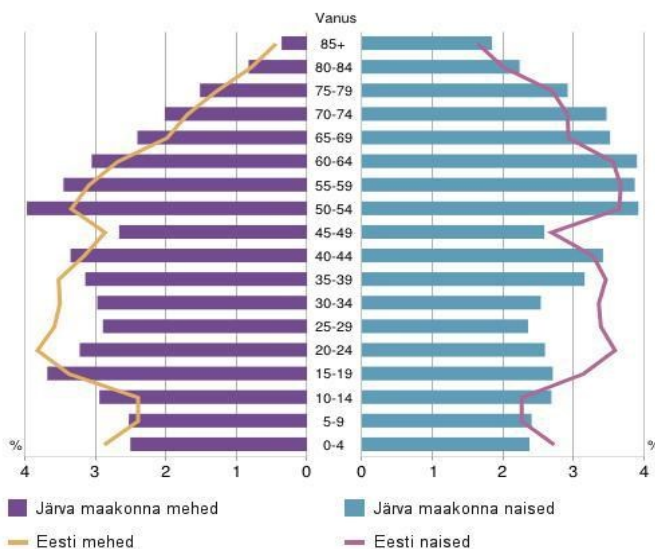

Allikas: Statistikaamet

Allikas: Statistikaamet, REL 2011

Järva maakonna rahvastikupüramiid (Joonis 5) näitab, et maakonnas elab Eesti keskmisest enam eakamaid ning oluliselt vähem 20-40-aastaseid inimesi. Vaadeldes rahvastikupüramiidi alumist poolt on näha, et sündimus on märkimisväärselt vähenenud. Vähenes sündimus on tingitud eelkõige aktiivsemas sünnituseas olevate naiste arvu vähesusest vanusevahemikus 20-35, aktiivse sünnitusea pikenenemisest ning negatiivsest rändesaldost. Eeltoodust saab järeldada, et Järva maakond on vananeva rahvastikuga, mistõttu väheneb tööealiste elanike arv ja suureneb koormus sotsiaalsüsteemile.

Joonis 5. Järva maakonna rahvastikupüramiid, 01.01.2014 seisuga

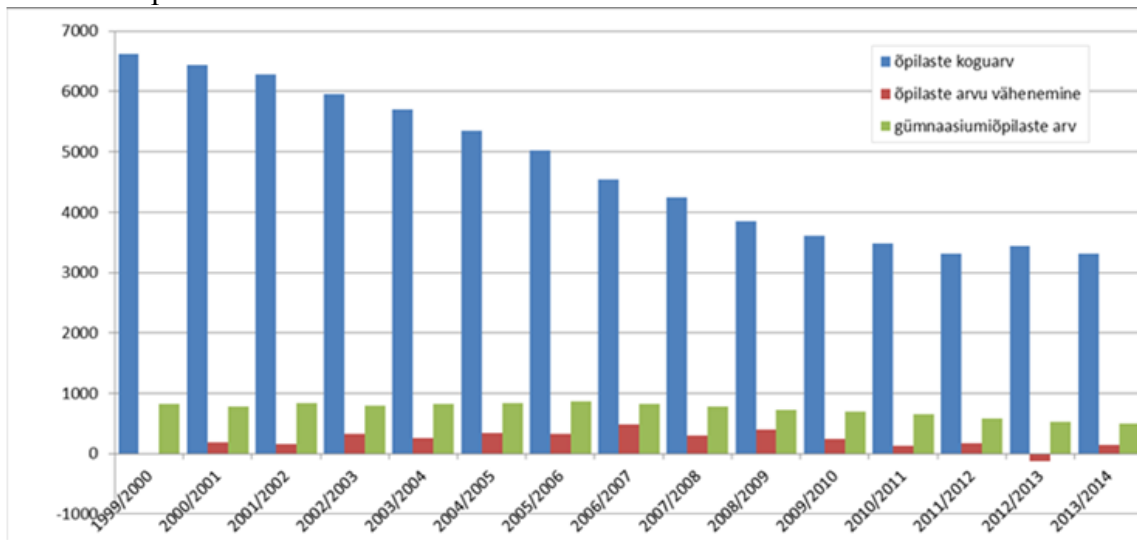

Allikas: Statistikaamet

Allikas: Statistikaamet

Rahvaarvu vähenemise tulemusena on tuntavalt väiksem ka õpilaste arv, kuid samas on koolivõrk jäänud suures osaks samaks nagu oli 14 aastat tagasi. Kui õppeaastal 1999/2000 oli maakonna koolides õpilaste arv 6 617, siis 14 aastat hiljem, 2013/2014. õa oli õpilaste arv 3 306. Gümnaasiumiosas on õpilaste arv püsinud suhteliselt muutumatuna, vähenemine on toimunud viimasel kolmel aastal. Seejuures ei ole gümnaasiumitesse õppima minejate arv tervikuna oluliselt vähenenud, küll aga on põhikooli lõpetajad hakanud kooli teadlikumalt valima ning võimekamad lõpetajad asuvad edasi õppima vabariigi tugevatesse gümnaasiumitesse.

Joonis 6. Õpilaste arv 1999-2014 a

Probleemi olemus

Hetkel on Järvamaal teiste maakondadega võrreldes vähe kõrgharidusega inimesi. 2011. aasta rahvaloenduse andmetel on Järvamaa elanikest 20,88% kõrgharidusega – sellega oleme eelviimasel kohal teiste maakondadega võrreldes. See näitaja toob tõenäoliselt kaasa väheaktiivse ettevõtlus- ja majanduskeskkonna maakonnas. Madalama haridustasemega inimesed on need, kes soovivad teha palgatööd ja mitte võtta ettevõtlusriske.

Valdkondlikud põhiprobleemid kokkuvõtlikult:

- rahvaarvu pidev vähenemine ja elanikkonna vananemine;
- inimkapital ja sellega seonduv;
- madal asustustihedus ja sellega kaasnevad probleemid;
- väikesed ja madala tulubaasiga kohalikud omavalitsusüksused;
- avalike teenuste ebaühtlane kättesaadavus ja kvaliteet;
- väheaktiivne ettevõtlus- ja majanduskeskkond;
- elanike madalad sissetulekud ja tagasihoidlik kohalik investeerimisvõime;
- kohalikele omavalitsustele kulukas koolivõrk;
- vähene osalus rahvusvahelistes koostööprojektides.

Järvamaa kiireks arenguks on vajalik rahvastiku vähenemise tuntav aeglustumine. Madalad kinnisvarahinnad nii asulates kui ka linnades ning majanduse kiire elavnemine maakonnas võivad olla motivaatoriks ja aluseks rahvaarvu stabiliseerumisele tulevikus. Avaliku ja erasektori koostöös on vajalik nii elukeskkonna parendamine, uute tasuvate töökohtade loomine kui ka võimaluste loomine kvaliteetse hariduse omandamiseks.

Järvamaa inimesed suudavad ja soovivad luua väärtuslikke töökohti, on kodanikena aktiivsed,

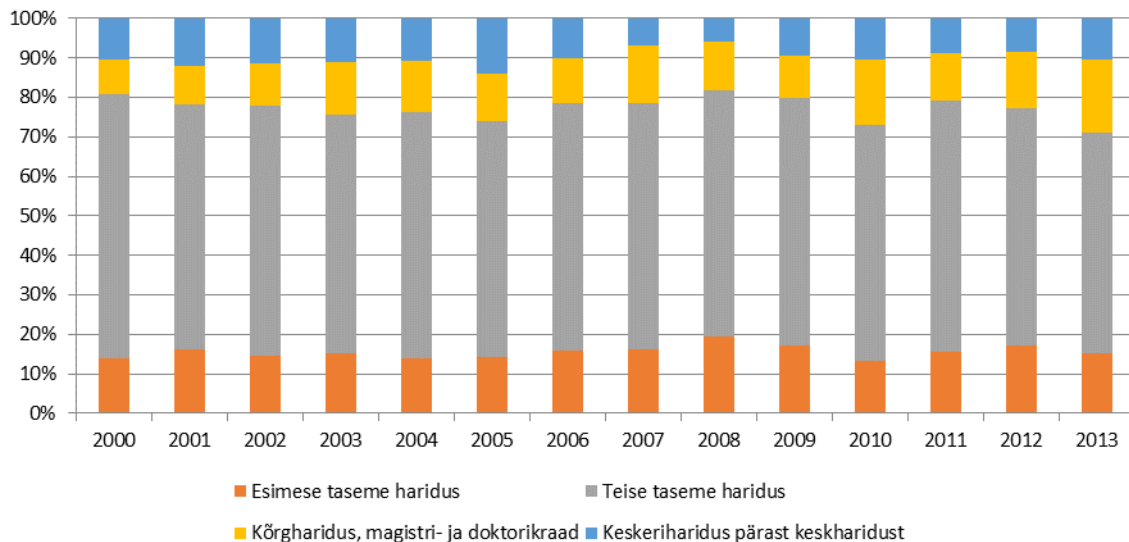
tulevad toime oma elu korraldamisega, väärtustavad Järvamaad. Meil on piisavalt eestvedajaid, kes suudavad luua maakonnas hea ettevõtlus- ja majanduskeskkonna ning aktiviseerida kodanikuühiskonna.

Madalast asustustihedusest tulenevalt on Järvamaa kohalikud omavalitsused üldjuhul vähese elanike arvuga, mis ei võimalda neil tagada avalike teenuste kättesaadavust, ka ametnike kompetentsi osas on võimekus valdkonniti ebahütlane.

Ettevõtlus- ja majanduskeskkond tunneb puudust erialase kvalifikatsiooniga tööjõust, keda ei ole alati piisavalt või kes ei vasta muutuvatele oludele. Piisavalt ei ole kasutatud võimalusi täiendega ümberõppeks Järvamaa Kutsehariduskeskuse baasil ning elukestev õpe kui kaasaja paratamatus ei ole inimestes veel piisavalt teadvustunud. Vaba tööjõud pahatihti ei soovigi töötada – see on teadlikkuse, moraali ja motivatsiooni küsimus.

Tööjõu haridustasemes on kõrghariduse osakaal olnud pidevalt, küll mõningate mõõnadega, mõõdukas tõusutrendis (Joonis 7). Alates 2008. aastast on kasvutrendis ka keskerihariduse omandanud inimeste osakaal. Alates 2011. aastast on langenud teise taseme haridus ning kasvanud kõrghariduse omandanud inimeste osakaal. Võrreldes Eesti keskmisega, on Järvamaal märkimisväärselt vähem kõrgharidusega inimesi ning pisut enam keskerihariduse ja esimese taseme haridusega inimesi.

Joonis 7. Tööjõu haridustasemete osatähtsus Järva maakonnas 2000-2013

Allikas: Statistikaamet

Järvamaa põhikoolivõrk peab tagama noorte motiveerituse, õppimisharjumused ning heatasemelise ettevalmistuse edasisteks õpinguteks gümnaasiumites ja kutseõppeasutustes. Kutseharidus peab olema senisest paindlikum ning vastama maakonna ja Kesk-Eesti tööturu vajadustele. Järvamaa Kutsehariduskeskus on ennast viimastel aastatel tõestanud kiire reageerimisega täiendõppekavade ettevalmistamisel ja rakendamisel. Edaspidi tuleb avalikul sektoril enam analüüsida maakonna põhikooli- ja gümnaasiumilõpetajate karjäärivalikuid, et võimalikult operatiivselt luua uusi erialasid ettevalmistavaid õppekavu.

Rohkem on vaja tegeleda noorte ettevõtlikkus- ja majandusalaste teadmiste laiendamisega ning juhendada noori mini- ja õpilasfirmade loomisel nii koolides kui ka noortekeskustes. Valdkonna

arendamisse saavad veelgi enam panustada maakondlik arenduskeskus, Kesk-Eesti Noorsootöökeskus ja teised noortega tegelevad organisatsioonid. Noorte ettevõtlikkuse- ja majandusalaste teadmiste laiendamist toetab maakonnas koostatav Tööhõive kava.

Osalemine rahvusvahelistes koostööprojektides on olnud tagasihoidlik. Teiste maakondadega võrreldes oleme siin mahajääja rollis – ettevõtluse valdkonnas puuduvad meil võimalused rahvusvaheliseks koostööks. Üldjuhul on Järvamaal tegemist väikeettevõtjatega ja väiketootmisega ning välisturg on väga tagasihoidlik või puudub üldse.

Üldeesmärk ja tegevussuunad

Elanikkonna tööhõive on kõrge, tööjõud aktiivne, motiveeritud, haritud, kvalifitseeritud ning konkurentsivõimeline.

Lähtudes Järvamaa väärtustest, tuleb inimkapitali arengu abil elavdada Järvamaa majandust, luues inimesi maakonda toovaid ja siin hoidvaid töökohti. Olulised on atraktiivsed töökohad nii era- kui ka avalikus sektoris. Majanduse arengu kaudu paraneb Järvamaa elanike elukvaliteet, mis tagab rahvastiku jätkusuutliku arengu.

Järvamaa vajab kõiki inimesi. Olulised on töökohtade loojad ja tippspetsialistid, aga ka lihttöölised. Järvamaa inimesed suudavad luua väärtuslikke töökohti, on toimetulevad ja kodanikena aktiivsed ning väärtustavad Järvamaad. Oodatud on noored, kes soovivad oma lapsed Järvamaal kui Eesti turvalisimas maakonnas sünnitada ja üles kasvatada. Väärtustatakse eakaid, kes soovivad siin oma pensionipõlve veeta, olles ise aktiivsed nii kaasamisel kui kaasatutena ning soovi korral ka tööturul. Tuleb luua olukord, kus siin elavatel inimestel oleks vähem põhjust otsida uusi väljakutseid väljaspool Järvamaad.

Eesmärgiks maakonnas on sidus, koostöövõimeline elanikkond, maakonna väärtusi arvestav Järvamaa inimene.

Väikesed ja madala tulubaasiga kohalikud omavalitsusüksused peaksid lähitulevikus kas ühinema või vähemalt hakkama tegema koostööd selleks, et tagada kvaliteetsed avalikud teenused ja ametnike kompetents kõikides valdkondades.

Hariduse väärtust mõistetakse, kvaliteetne haridus on võrdväärselt kättesaadav kõigile. Üld-, kutse- ja huviharidus moodustavad ühtse süsteemi, toetades ja täiendades üksteist.

Järvamaa haridusvõrk koosneb kodulähedastest, konkurentsivõimelist haridust andvatest, erinevate kooliastmetega põhikoolidest, ühest (riigi)gümnaasiumist, kutsehariduskeskusest ja täiskasvanukoolitusasutusest.

Hea hariduse ning omandatud teadmiste, loovuse, oskuste, vilumuste, väärtushinnangute ja käitumisnormide abil on noor valmis jätkama õpinguid või sisenema tööturule.

Hariduslike erivajadustega õpilastele on tagatud õppimisvõimalused üld- ja kutsehariduses. Üldhariduskoolis on andekatele õpilastele tagatud nende võimetele vastav arendav õpikeskkond, õpilasi toetatakse erinevate kooliväliste enesearendamisvõimaluste kasutamisel.

Õppeasutustes järgitakse kaasava hariduse põhimõtteid; tugisüsteemide ja -teenuste abil ennetatakse koolist väljalangemist ja toetatakse õpilaste erinevate andekustüüpide

väljaarendamist. Maakonna koolides töötavad erialase haridusega, pädevad ja motiveeritud õpetajad.

Noorsootöö on maakonnas väärtustatud, toimib aktiivne koostöövõrgustik.

Täiskasvanute osalemine elukestvas õppes võimaldab kohaneda muutustega tööturul ning oma võimeid tööharjumust kaotamata arendada.

Valdkondlikud tegevussuunad:

- Kompetentsikeskuse loomine maakonda, eelkõige maaelu edendava ja toetava keskuse väljaarendamine Järvamaa Kutsehariduskeskuse baasil;
- inimeste aktiivsuse kasvatamine ja toetamine elukaare igas faasis erinevate haridus- ja arendusorganisatsioonide poolt;
- koolivõrgu korrastamine ja õpikeskkonna kaasajastamine avaliku sektori poolt;
- haridusliku erivajadusega õpilaste võimetekohalise õppe korraldamine avaliku sektori poolt;
- ettevõtlikkuse kasvatamine noorte hulgas koostöös Järvamaa Arenduskeskuse, Kesk-Eesti Noorsootöökeskuse ja haridusasutustega;
- õpetajate motiveerimine ja mentorite rakendamine noorte õpetajate toetuseks;
- ettevõtlus- ja majandusõppe ning infotehnoloogia süvendatud käsitlemine üldhariduskoolides;
- järjepidev õpilaste karjääri planeerimine ja nõustamine koolides Rajaleidja keskuse toel;
- üldhariduskoolide koostöö toetamine ja arendamine kõrgkoolidega arendusorganisatsioonide toel;
- elukestva õppe arendamine;
- täiskasvanute täiendus- ja ümberõppesüsteemi arendamine ja korraldamine kutseõppeasutuses vastavalt vajadustele;
- kvaliteetsete ja mitmekülgsede vaba aja veetmise tegevuste korraldamine noortele avaliku sektori toel;
- Järvamaal antava hariduse kvaliteedi tõstmine ja kättesaadavuse tagamine avaliku sektori toel.

Mõõdikud:

- *rahvaarv*: baastase 01.01.2014 30 425 inimest; rahvaarv ei kahane Eesti keskmisest kiiremini. Järvamaal elab vähemalt 30 000 inimest;
- *sündide arv*: sündide arv 2013. a. baastase on 233 sündi, 2020. a. on sündide arv 300;
- *tööhõive määr*: 15–65aastaste tööhõive määr vahemikus 65–70% säilib ehk on vahemikus 19 000 kuni 21 000 inimest;
- *töötuse määr*: 2014.a. baastase 7,4% töötuse määr on alla 6% ehk alla 1000 inimese;
- *kõrgharidusega* inimeste osakaal kasvab, 2014.a. baastase 16,9%, 2020. sihttase 25%

Tervishoid, sotsiaalteenused ja terviseedendus

Hetkeolukord

Järvamaal on 2014. aastal 23 perearstipraksist 10 omavalitsuse territooriumil. Elanikel on võimalus kasutada silma- ja hambaarstide teenuseid.

AS Järvamaa Haigla osutab ambulatoorset ja statsionaarset eriarstiabi teenust, õendusabi, rehabilitatsiooniteenust ja hambaravi. Järvamaa Haigla on üldhaigla, kus statsionaaris on 75 aktiivravi voodikohta ja 26 õendusabi voodikohta. Erakorralist tervishoiuteenust osutatakse elanikkonnale 24 tundi ööpäevas haigla erakorralise meditsiini osakonnas.

Kiirabiteenust osutab maakonnas Tartu kiirabi, mille kiirabijaamad asuvad Paides ja Türil.

SA Koeru Hooldekeskus osutab hoolekande-, õendusabi- ja rehabilitatsiooniteenust, kus on 215 kohta. Eakate ööpäevaringset hoolekandeteenust osutatakse Paides, Aravetel ja Ahulas.

Järvamaal on kolm asenduskoduteenust pakkuvat asutust: Järvamaa Lasteabikeskus, Koeru Perekodu ja Oisu Perekodu.

Sotsiaalteenuseid on Järvamaal arendanud ja osutanud MTÜ Süda-Eesti Sotsiaalkeskus erinevate projektide ja hangete raames.

Probleemi olemus

Oluline probleem on rahvastiku vananemine. Rahvastiku vananemise tulemusena väheneb tööealiste inimeste arv ning suurenevad kulud pensioni- ja tervishoiusüsteemile.

Perearstiabi korraldamine ja teenuse võrdse kättesaadavuse tagamine on muutunud keeruliseks. Vabanevatele nimistutele on uute perearstide leidmine raskendatud, noored arstid ei ole motiveeritud maapiirkondadesse tööle asumiseks. Probleemiks on perearstide suur töökoormus ning vähene puhkamisvõimalus, kuna perearstil on raske leida endale asendajat.

Sotsiaalhoolekande kohustusi täidavad põhiliselt kohalikud omavalitsused. Probleemiks on eelkõige väikestes valdades sotsiaaltöötajate ülekoormatus. Seetõttu kannatavad sotsiaalteenuste korraldamise ja koordineerimise kvaliteet ning muud sotsiaalvaldkonnaga seotud toimingud. MTÜ Süda-Eesti Sotsiaalkeskuse poolt läbiviidud uuringud näitavad, et elanike teadlikkus sotsiaalteenuste kohta on vähene, puudub koostöö omavalitsuste vahel sotsiaalteenuste ühiseks osutamiseks. Vähe kasutatakse teenuste delegeerimist kolmandale sektorile.

Järvamaa elanike teadlikkus tervislikest eluviisidest on vähene. Kehaline liikumine kui tervistava eluviisi üks osa on vähetähtsustatud.

Üldeesmärk ja tegevussuunad

Inimeste tervena elatud iga on pikenenud ning vanaduspõlv väärikum ja õnnelikum.

Kvaliteetsete ja kõigile kättesaadavate esmatasandi tervishoiuteenuste, eriarstiabi ja õendusabi teenuste, erakorraliste ja vältimatute tervishoiuteenuste ning rehabilitatsiooniteenuste osutamise jätkumine ja areng maakonnas sõltumata sissetuleku suuruselt.

Tagatud on erinevad hoolekandeteenused ja edendatakse tervislikke eluviise. Hoolekandesüsteemid on jätkusuutlikud ja kõrgetasemelised.

Puuetega ja eakad inimesed on integreerunud kogukonna täisväärtuslikeks liikmeteks kohaliku omavalitsuse toetavate tegevuste kaudu.

Valdkondliku tegevussuunad:

- Esmatasandi kättesaadava ja kvaliteetse tervishoiuteenuse osutamine tervisekeskuste kaudu;
- AS Järvamaa Haigla arendamine aktiiv- ja õendusabi haiglana;
- SA Koeru Hooldekeskuse arendamine hoolekande-, õendus- ning rehabilitatsioonikeskuseks;
- sotsiaalhoolekande ja lastekaitse võrgustiku arendamine (sh teenuste vajaduse kaardistamine ja analüüsimine ning erinevate sotsiaalteenuste kvaliteedi tagamise süsteemide rakendamine, kolmanda sektori kaasamine) avaliku sektori toel;
- puuetega inimeste varustamine kaasajale vastavate kvaliteetsete tehniliste abivahenditega avaliku sektori toel;
- eakatele erinevate (huvi)tegevuste leidmine ja nende kaasamine vabatahtlikus töös avaliku sektori poolt;
- tervislike eluviiside propageerimine ja tervist edendavate võrgustike laiendamine;
- isikukesksete kvaliteetsete sotsiaalteenuste paljususe tagamine avaliku sektori poolt;
- puudega, tervisehäiretega ja muude erivajadustega isikute töölerakendamine koostöös avaliku sektoriga.

Mõõdikud:

- *haigla ja hooldekeskuse tegevuse jätkumine*: Eesti Haigekassa poolt AS Järvamaa Haiglast ostetavate ravijuhtude arv ei vähene, osutatavate teenuste arv Koeru Hooldekeskuses ei vähene;
- *erinevate teenuste kvaliteedi juhtimissüsteemi kasutatavate teenuste osutajate arv*; 2013. a. baastase saadaval <http://www.equass.ee/equass-est/projekt-2012-2013/>;
- *nõuetele vastavate tervisekeskuste rajamine*: 2014. a. baastase 23 perearsti nimistut, 2020.a. rajatud 3 esmatasandi tervisekeskust.

Kokkukuuluvustunne ja hea maine

Hetkeolukord

Järvamaa hea maine ja tuntus on eelduseks piirkonna arengule. Maakond on avatud infoliikumisele, maakonnas on Eesti Rahvusringhäälingu korrespondendipunkt ning töötab Järvamaa Infoportaal.

Järvamaa tugevuseks on kultuuripärand – mõisaarhitektuur ja -kultuur, talu-, väikelinna- ja sakraalarhitektuur, linnamäed, rikas ajalooline pärand, loodusturismi- ja sportimisvõimalused, rahvuslik käsitöö, pärimuskultuur, harrastuskunst. Sportimise tingimusi hinnatakse maakonnas väga heaks (toimuvad mitmed seeriavõistlused, sari „Liikumist ja sportimist harrastav Järvamaa“ jms).

Järvamaal on toimiv turismiinfokeskus, mida külastab aastas üle 6 000 külastaja nii Eestist kui välismaalt. Maakonnas on 38 majutusteenuse pakkujat, aktiivset puhkust pakub 40 ja atraktsioone on 46 objekti. Aastate lõikes on maakonda külastavate ja majutuvate inimeste arv pidevalt langenud.

Märgatavat rolli Järvamaa elu korraldamisel ja identiteedi hoidmisel täidavad kodanikeühendused. Järvamaa arengu oluliseks aluseks on inimeste omavahelised suhted ja kogukondlik koostöö. Viimastel aastatel on kodanikuaktiivsus eriliselt kasvanud maapiirkondades. Seda on tinginud mitmete toetusmeetmete avanemine just maapiirkondadele. Märkimisväärseks võib pidada ka suuremate katusorganisatsioonide tugevust ja tegevusaktiivsust maakonnas. Maakondliku haardega organisatsioonid on hakanud tegema rohkem koostööd ning sellest on välja kujunenud mitmed suured maakondlikud ettevõtmised. Esimese maakonnana on Järvamaal kodanikuühiskonna arengukava, mille initsiaatorid on olnud kodanikuühendused ise.

Järvamaal on 20 rahvaraamatukogu. Need on munitsipaalraamatukogud, mille tegevuse eest vastutavad kohalikud omavalitsused. Vastavalt Rahvaraamatukogu seadusele on Järvamaa Keskraamatukogu nimetatud maakonnaraamatukoguks, kes korraldab oma maakonna raamatukogude sisulist tööd ja on maakondlikuks nõustamis- ja koolituskeskuseks. Kõikides raamatukogudes on tasuta teabe saamiseks lugejaarvutid, mis on ühtlasi varustatud ka ID-kaardi lugejatega. Maakonna elanikkond väheneb, sellega seoses ka lugejaskond. Muret teeb laste lugemuse langus.

Turvalise elukeskkonna loomine eeldab riigiasutuste, kohalike omavalitsuste, mittetulundusühingute ja äriühingute ning inimeste vahel head koostööd nii riiklikul kui ka kohalikul ja elanikkonna tasandil.

Probleemi olemus

Piirkonna sihipärane turundus peab põhinema tegelikkusest ja vajadustest lähtuval reklaami- ja turundusstrateegial. Järvamaa peab määratlema ja kommunikeerima oma eripärasid ja konkurentsieeliseid efektiivselt, seni on seda takistanud ühise kohaturundusplaani puudumine. Kohaturundusplaani eestvedamise on Järvamaa Omavalitsuste Liit võtnud oma tegevusplaani. Järvamaa eripära on loodus- ja kultuurimaastik ning eripärased muuseumid, mis pakuvad erinevaid aktiivse puhkuse võimalusi.

Järvamaa Omavalitsuste Liit koostöös Järva Maavalitsuse ja Järvamaa Arenduskeskusega arendavad Järvamaa infoportaali, mis on väga oluliseks infokandjaks ja maine kujundajaks Järvamaast.

Järvamaa kultuuripärandi paremaks tutvustamiseks on vajalik teha uurimistööd, koolitada, järjepidevalt uuendada ja vajadusel luua valdkondlikke infosüsteeme koostöös Järvamaa Kultuuri Nõukoja ja Rahvakultuuri Keskusega. Vajadus on mõista ja tunnustada oma eripära ja identiteeti, seetõttu vajab vaimne kultuuripärand ja traditsioonide kestmine kaitset ja säilitamist, koostöös naabritega on ellu kutsutud Kesk-Eesti kultuuriprogramm, mille eestvedajaks on Järvamaa Omavalitsuste Liit.

Kultuurivaldkonna peamine probleem on projektipõhisus ja sõltuvus juhuslikest rahaeraldustest. Nii kultuuri tegijaid kui tarbijaid on piiratud hulk. Lisaks riiklikele muuseumitele on maakonnas mitmeid eramuuseume, paranema peab nende omavaheline suhtlus.

Info sportimisvõimalustest peab olema paremini nähtav kõikidele maakonna elanikele maakonna infoportaalis www.jarva.ee. Hetkel ei suudeta spordi juures hoida andekaid, kuid majanduslikult vähekindlustatud noori, selle on põhjutanud projektipõhine rahastamissüsteem, prioriteetide erinevus kohalikes omavalitsustes ja üldise kokkulepitud spordi toetussüsteemi olemasolu puudumine. Kitsaskohaks on ka sporditaristu uuendamine ja ülalpidamine ning treenerite tasustamise süsteemi segadus nii kohalikul kui ka riiklikul tasandil.

Järvamaa turismi kitsaskohad seisnevad põhiliselt tootearenduses sh. tegevused erinevate programmidega. Tuleb märgata ja esile tõsta olemasolevat kasutamata kohalikku ressursi ja erinevate organisatsioonide potentsiaali. Järvamaa Arenduskeskus panustab veelgi enam turismiedendajate võrgustiku töö arendamisse.

Mittetulundusühingute tegutsemise peamiseks probleemideks on ressursside vähesus, inimeste vähene aktiivsus ühingute tegevuses osalemisel, juhtide läbipõlemine ja laiema kogukondliku tunnustamise puudumine. Valdkonna tegevuste, ideede ja võrgustike ühendajaks maakonnas on Järvamaa Arenduskeskus.

Raamatukogudel puudub täna finantsiline võimekus investeerida ruumide renoveerimisse ja kaasaegsesse inventari. Märkimisväärne ressursipuudus takistab raamatukogudel täiendada ka oma fonde ja suurendada asutuse palgafondi.

Ühiselt on vaja tegutseda, et aasta-aastalt kasvaks maakonnas riske ennetav ja ühtehoidev kogukond ning sinne õnnetuste arv oleks viidud miinumini. Järvamaa on mandri-Eesti turvalisem maakond ning jätkuvalt on vaja head koostööd jõustruktuuride vahel (Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet, Kaitseliit). Õnnetuste ärahoidmiseks ja nende tagajärgede likvideerimiseks ning turvalisuse suurendamiseks on vaja ka vabatahtlike abi (vabatahtlikud päästjad ja vetelpäästjad, abipolitseinikud), kuid nende toetamine peab olema süsteemsem.

Üldeesmärk

Mainekas, atraktiivne, avatud ja arenev maakond, kus elavad ärksa meele ja positiivse hoiakuga inimesed, kes väärtustavad kogukondlikku mõtteviisi ning võtavad vastutuse oma elukeskkonna eest.

Valdkondlikud tegevussuunad:

- Ühise kohaturunduse programmi koostamine ja elluviimine Järvamaa Omavalitsuste Liidu eestvedamisel, selle elluviimisel suureneb Järvamaa atraktiivsus kohalikule elanikule, tööandjale, sise- ja välisturistile;
- Järvamaa tutvustamine maakonna sees ja väljaspool (Järvamaa infoportaal, FB Järvamaa Eesti Südamaa jms);
- kultuuritöötajate, treenerite ja vabauhenduste eestvedajate ning kultuuri-, spordi- ja vabauhenduste väärtustamine erinevate organisatsioonide poolt;
- kultuuri-, spordi- ja liikumisharrastuse infrastruktuuri kaasajastamise jätkamine avaliku ning kolmanda sektori toel ja koostöös;
- maakonna traditsiooniliste spordi- ja kultuuriürituste jätkamine ja uute algatuste toetamine;
- maakondliku kultuurikorralduse organiseerimine laiapõhjalise koostöövõrgustiku kaudu;
- pärandkultuuri väärtustamine (iga järvamaalane tunneb ja teab oma juuri, väärtustab rahvakultuuritraditsioone ja kannab neid edasi), Kesk-Eesti kultuuriprogrammi elluviimine;
- Ajakeskus Wittenstein Järvamaa Muuseumi ja teiste muuseumite edasiarendamine;
- ajaloolise väärtusega kirikute, arheoloogia- ja ajaloomälestiste korrastamine;
- säravate sporditegevuse eestvedajate motiveerimine, kelle tegevuse tulemusena on enam tegijaid nii tippspordis kui ka liikumisharrastajate seas;
- sportijate/harrastajate arvu kasvatamine spordiklubides ja liikumisharrastuse valdkonnas;
- spordirajatiste ja -inventari korrastamine avaliku ning kolmanda sektori toel ja koostöös;
- tervikliku ja hästi läbi mõeldud sporditegevuse toetussüsteemi loomine ja ellurakendamine avaliku ning kolmanda sektori toel ja koostöös;
- vaba aja veetmise võimaluste suurendamine ja arendamine maakonnas;
- olemasolevate turismiobjektide pidev edasiarendamine ja toetamine;
- turismiedendajate võrgustiku tugevdamine ja suunamine koostööle;
- turismitoodete ja turunduse toetamine ning kvaliteedi tõstmine;
- kohaliku algatuse toetamine ja kodanikuühenduste edendamine;
- kodanikeühenduste suurem kaasamine avalike teenuste osutamisele;
- rahvaraamatukogude võrgustiku säilimine ning raamatukogude remontimine ja inimestele mitmekülgsed teenuste pakkumine;
- vabatahtlike kaasamine turvalisuse suurendamiseks.

Mõõdikud:

- *Järvamaa Infoportaali unikaalsete külastuste arvu kasv*: 2014. a. baastase on 90 000 külastust, 2020. a. on külastusi 5% enam ehk 94 500;
- *Järvamaad külastavate turismiobjektide külastajate arv*: 2013. a. baastase 99 925 külastust / 27 808 majutust, 2020. a. 150 000 külastust (kasv 50%) / 35 000 majutust (kasv 10%);
- *laulu- ja tantsupeo protsessis osalevate kollektiivide arv säilib*: 2014. a. baastase 93 kollektiivi;
- *spordiklubides osalevate inimeste arv kasvab*: 2014. a. baastase 2 770 inimest / 2020. a. eesmärk 5 000 inimest;
- *vabatahtlike päästekomandode arv säilib*: 2014. a. 5 vabatahtlikku päästekomandot;
- *naabrivalve piirkondade arv kasvab*: 2014. a. baastase 34 sektorit, 2020. a. 40 sektorit;
- *abipolitseinike arv kasvab*: 2014. a. baastase 16 abipolitseinikku, 2020. a. sihttase 30;
- *raamatukogu külastatavus* : 2014. a. baastase 189 000 külastust, 2020. a. sihttase 200 000 külastust.

Ettevõtlus

Hetkeolukord

Järvamaal oli 1. jaanuari 2014. a. seisuga äriregistrisse kantud 2017 äriühingut. Neist 93% olid osatühingud, 2,7% aktsiaseltsid ja 3,8% tulundus-, täis- ning usaldusühingud. Füüsilisest isikust ettevõtjaid oli äriregistrisse kantud 1024. Registreeritud äriühingutest asusid 30% Türi vallas, 23% Paide linnas, 7% Ambla vallas, 6% Paide vallas ja 6% Koeru vallas.

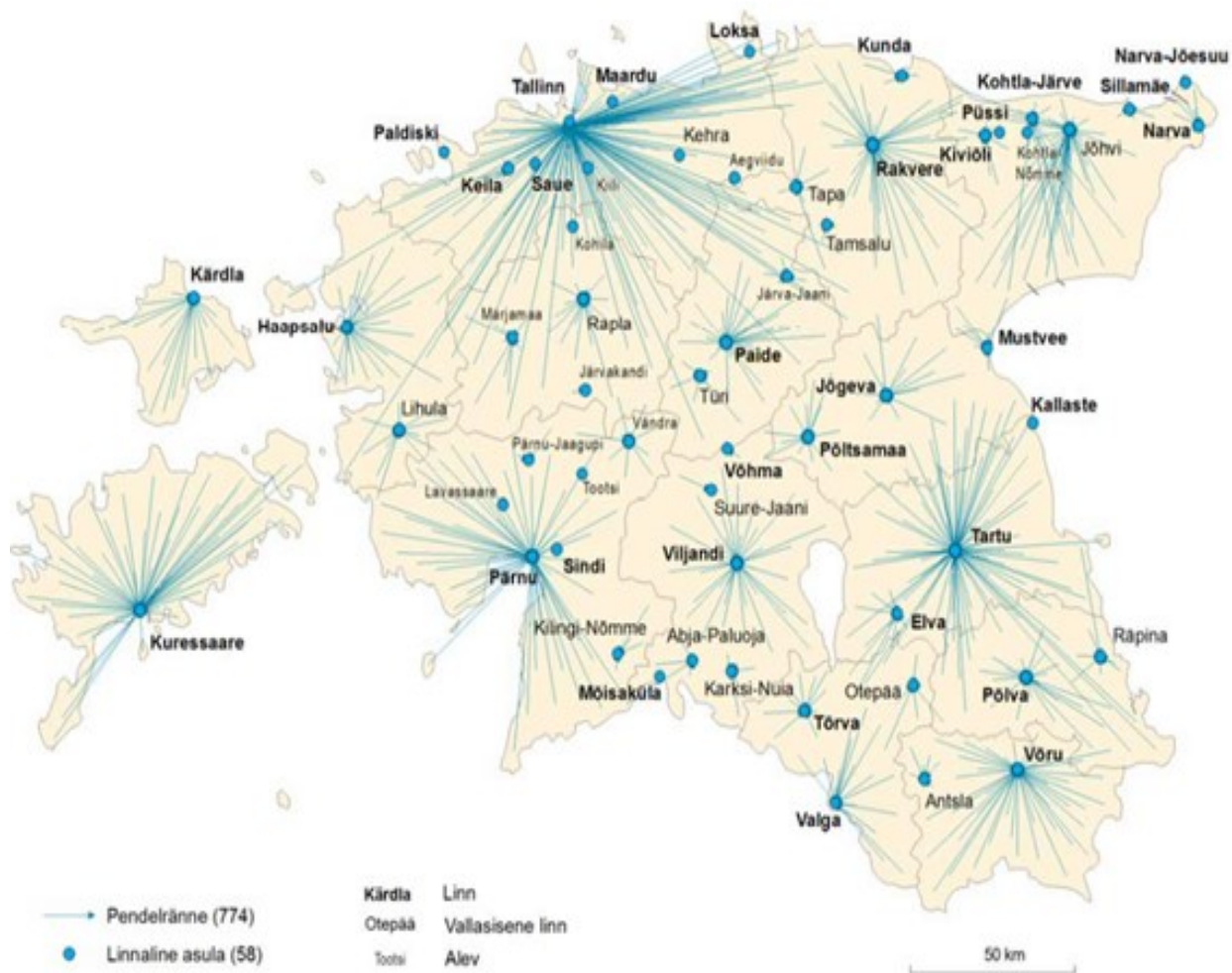
Järvamaa on mitmekesise majandusstruktuuriga, konkurentsivõimelist kvaliteetoodangut andev ning ekspordile orienteeritud piirkond. Maakonnas on valdavad professionaalse juhtimisega, väikese ja keskmise suurusega puidu-, metalli- ja toiduainetööstuse ning ehitusmaterjalide tootmise ettevõtted. Võtmevaldkonnad on: uuenduslik põllumajandus ja põllumajandussaaduste töötlemine, metsamajandus ja lõpptoodangut andev puidu- ja ehitusmaterjalitööstus, uued keskkonna- ja kõrgtehnoloogilised majandusharud ning kvaliteetsed teenused maakonna elanikele.

Järva maakonnas paiknevad ühed Eesti viljakaimad põllumaad, mistõttu on põllumajandustööstusel maakonna kontekstis oluline roll täita. Põllumajanduse arengule on looduslikest teguritest aidanud kaasa viljakad mullad ning suur põllumajandusliku maa osatähtsus. Järvamaa põllumajandusmaade viljakus ületab Eesti keskmise põllumullaviljakuse ja valdavalt on tegemist leostunud ja leetjate liivsavimuldadega.

Järvamaa tugevuseks on paiknemine Eesti südames ehk keskel, kust enamus Eesti maakondadesse jõuab umbes tunniga. Logistiliselt hea asukoht, mida soodustab oluliste riigimaanteed läbimine ja raudtee olemasolu, annavad tugeva eelise tootmise, veonduse ja laonduse arendamiseks.

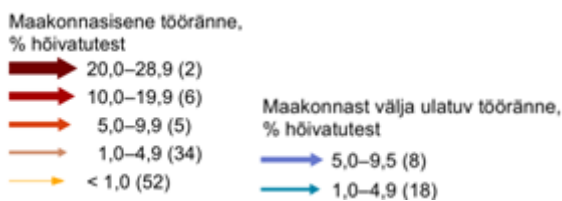
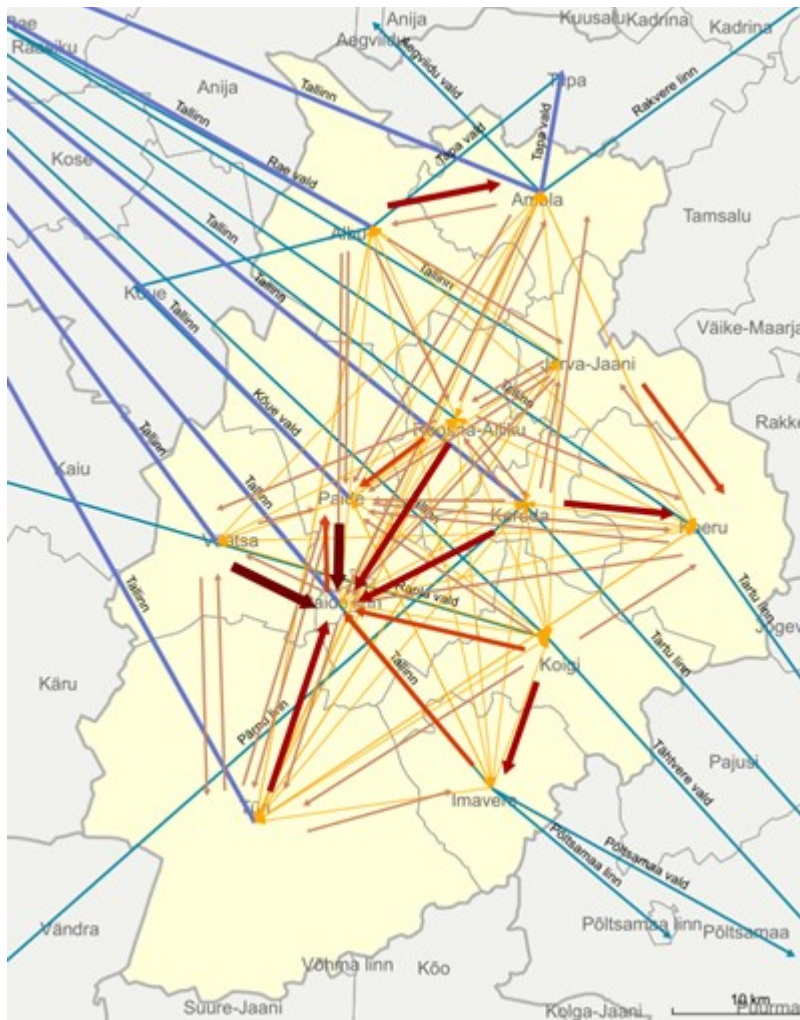
Järva maakonna tööelistest inimestest enam käib tööle Järva maakonnas. 26% sõidab tööle Tallinnasse ning seda valdavalt maakonna põhjaosast. Tallinnasuunalist töörännet soodustab Järvamaa lähedus pealinnale, head ühistranspordi ühendused ning teedevõrk. Nimetatud väited tuginevad Statistikaameti poolt tehtud analüüsil, mis toob välja paikkondade tööhõivemäära, paikkonnas kohapeal töötajate osatähtsuse Eestis hõivatutest ja pendelrände peamised sihtkohad. Maakonnasiseselt on oluliseks tööalase rände sihtkohaks eelkõige Paide linn, mille mõjualas on enamik Järvamaa paikkondi (Joonis 8).

Joonis 8. Peamised pendelrändevood paikkondadest linnalistesse asulatesse, 31.12.2011

Statistikaameti koostatud ülevaade Eesti omavalitsusüksuste töörändest kajastab lisaks maakonnast väljuvale töörändele ka maakonnasisest töörännet (Joonis 9).

Joonis 9. Maakonnasisene tööränne Järvemaal, 2011

Allikas: Eesti omavalitsusüksuste tööränne. Statistikaamet

Joonis illustreerib, et lisaks maakonnast välja suunduvale töörännele toimub aktiivne tööränne ka maakonnasiseselt. Peamiseks sihtkohaks on Paide linn. Olulisteks sihtkohtadeks on veel Ambla, Koeru ja Imavere vallad.

Järva maakonna 48-st paikkonnast neljas suureneb maakonnasisese paikkondade vahelise tööränne tulemusel töötajate koguarv (paikkonnas elavate ja töötavate ning sisserändavate töötajate summa) ning ületab tööajal paikkonnas elavate töötajate arvu: Mäo (kasv 210 in, 439%), Mündi (kasv 54 in, 163%), Imavere (kasv 54 in, 118%), Reopalu (kasv 1 in, 102%). Mäo märkimisväärne töötajaskonna kasv on tingitud sellest, et Mäo paikkonnas elab vähe inimesi, kuid Mäo on arenenud oluliseks töökohtade pakkujaks.

Kõiki paikkondi iseloomustab töölase väljarände suur osakaal – 40% ja enam.

Analüüs tõendab, et oluliseks töökohtade pakkujaks on maakonna keskus Paide linn ja selle lähiumbruse paikkonnad Türi ja Mäo. Olulisteks töökohtade pakkujaks on veel Koeru, Järva-Jaani, Aravete, Imavere ja Oisu paikkonnad.

Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“ toob välja, et elukeskkonna kvaliteet sõltub nii kohapeal kui ka lähiumbruses pakutavates töökohtadest ja teenustest. Samuti tuleb vältida maapiirkondades püsiasiustuseta piirkondade teket. Seetõttu on oluline tagada töökohtade säilimine paikkondades, kus tööranne ei ole märkimisväärne, kuid kus töötab enamuse paikkonnas elavatest töötajatest.

Probleemi olemus

Maapiirkondades on majandusstruktuur ja tööhõive ühekülgsed ning piirduvad paljuski primaarsektoriga. Põllumajanduses hõivatute arv on suuresti vähenenud – maainimesed on olnud sunnitud hakkama saamiseks endale uusi väljundeid leidma. Tööpuudus on kasvanud. See kõik ei lisa maaelule mainekust.

Tööstus on viimastel aastatel arenenud, kuid selle mõju uute töökohtade loojana on olnud loodetust tagasihoidlikum. Maakonnas on vähe tänapäevaseid keskkonna- ja kõrgtehnoloogilisi tööstusettevõtteid. Eksporditellimuste kasv ning sisenõudluse suurenemine puidu- ja metallitööstuse toodangule ning taasarenev toiduainetööstus on üheks tulevase kasvu aluseks.

Ettevõtjat piirab kohaliku turu väiksus ja klientide madal ostujõud. Järvamaa plussiks on Tallinna kui suurima siseturu ja väljaveosadama lähedus. Kohalik väikeettevõtja tunneb vähe rahvusvahelist turgu ja selle võimalusi, seetõttu on tema tegutsemine tihti piiratud. Samuti on puudus kapitalist ja ideedest. Väikeste ettevõtete tugevus peitub koostöös nii üksteise kui ka kohaliku omavalitsusega – olgu eesmärgiks siis toodangu ühine turustamine või uute klientide ja investorite leidmine. Kinnisvara- ja rendihinnad on maakonnas madalad – see võiks olla soodne tegur investeringutele. Maakonna jaoks oluliseimal tööstusalal Mäos on infrastruktuurilised kitsaskohad, mis vajavad lahendamist. Samuti ootab edasiarendamist Reopalu tööstusala, mis asub kahe maakonna oluliseima tõmbekeskuse – Paide ja Türi – vahel. Täna puudub piirkonnas ka noori ja alustavaid ettevõtjaid toetav tugistruktuur inkubaatori näol.

Põllumajandustootmises toimuvad muudatused – spetsialiseerumine, efektiivsuse ja konkurentsivõime kasv, uute tehnoloogiate rakendamine – vähendavad tööhõivet. Probleemiks on kvalifitseeritud tööjõu puudumine mitmetes valdkondades. Samas ei ole piisavalt tööd naistel, noortel ja ilma erialase ettevalmistuseta inimestel.

Ettevõtluse seisukohalt on Järvamaal rohkem üksikettevõtjaid, kui suuri ettevõtteid. Võrreldes kõiki Eesti maakondi, on Järvamaa üksikettevõtjate osatähtsuse suhtes kesksel kohal, aga suurte ettevõtete lõikes viimaste seas. Samas ettevõtluse arengule aitab positiivselt kaasa Järvamaa asukoht, kuna läheduses on pealinn ja sadamad ning maakonda läbivad suured transporditrassid (põhimaantee nr 2 Tallinn - Tartu - Võru – Luhamaa ja põhimaantee nr 5 Pärnu – Rakvere - Sõmeru).

Peamine ettevõtete tegevusala Järvamaal on hulgi- ja jaekaubandus, sõidukite ja mootorrattaste remont. Peale selle mahuvad esikolmikusse ka põllumajandus, metsandus ja kalapüük ning ehitus. See on üsna sarnane Eesti keskmise olukorraga, kus peamine tegevusala maakondades on hulgi- ja jaekaubandus. Kuid ka mõneti erinev, kuna põllumajandust ei ole tegevusalana paljude maakondade esikolmikus. Peale selle on Järvamaal hästi arenenud ka puidutööstus. Tänu sellele on Imavere vald nende väheste omavalitsusüksuste seas, mis on sõltumatud. See tähendab, et

enamik sealsest elanikkonnast elab, töötab ja tarbib suurema osa teenustest ühe omavalitsuse piirides, Imaveres töötab koduvallas 73,3% hõivatutest.

Üldeesmärk ja tegevussuunad

Mitmekesise majandusstruktuuriga, ettevõtjasõbralik ja tasuvaid töökohti pakkuv Kesk-Eesti maakond.

Eduks on vajalik kõrge viimistlusastmega lõpptoodangu osakaalu tõstmine, spetsialiseerumine ning ettevõtetevaheline usalduslik koostöö ja sotsiaalne ettevõtlus. Ettevõtluse mitmekesistamine on üks peamisi ülesandeid, et Järvamaa leiaks oma unikaalse profiili.

Ettevõtete ja kohapealse investeerimiskapitali väiksust korvaks kontaktide loomine Euroopa (maailma) suurettevõtete kas alltöövõtu vormis või siis otseste välisinvesteeringute näol.

Infrastruktuuride parendamine loob eeldused majandustegevuseks maakonnas. Maakonna jaoks on olulisim investeerida Mäos asuvasse tööstuskülla, et sinna lisanduks uusi ekspordivõimelisi ja kõrget lisandväärtust pakkuvaid ettevõtteid. Samuti on võimalik edasi arendada Reopalu tööstusala. Oluline on siinjuures pakkuda ka tugiteenust inkubaatori ja mentorite näol. Asjaajamise kiirendamine ja ettevõtjasõbralik suhtumine on avaliku võimu otsene ülesanne.

Uus suundumus on sotsiaalne ettevõtlus, mille käigus pööratakse tähelepanu ühiskonna sotsiaalsete probleemide lahendamisele. Hetkel on sotsiaalsed ettevõtjad peamiselt mittetulundusühingud, kuid üha olulisemaks muutub, et kogukonda ja sotsiaalsete probleemide lahendamisse panustavad ka traditsioonilised, kasumile orienteeritud äriettevõtted. Kogukond ja sotsiaalne keskkond on oluline osa ettevõtluskeskkonnast.

Valdkondlikud tegevussuunad:

- Mäo arenduspiirkonna edendamine ja selle infrastruktuuri arendamine Mäo Keskuse eestvedamisel;
- Reopalu tööstusala edendamine ja selle infrastruktuuri arendamine piirkonna ettevõtjate ja avaliku sektori koostööna;
- Maakonna ettevõtlusspetsiifikast lähtuv inkubatsiooni ja tootearenduskeskuse loomine koostöös arendus-, haridus- ja ettevõtlusorganisatsioonidega;
- põllumajandussaaduste ümbertöötlemise võimaluste laiendamine;
- (ühistulise) piimatööstuse arendamine maakonnas era- ja avaliku sektori koostööna;
- Järvamaale investeerimise võimaluste tutvustamine Järvamaa Arenduskeskuse ja regionaalse investorteeninduse koostööna;
- nõustamisteenuse osutamine alustavatele ja tegutsevatele ettevõtetele Järvamaa Arenduskeskuses;
- ettevõtlikkuse teadvustamine ja tunnustamine haridusasutuste, avaliku sektori, Järvamaa Arenduskeskuse ja Kesk-Eesti Noorsootöö koostööna;
- sotsiaalse ettevõtluse idee levitamine mittetulundusühingute ja ettevõtete seas Järvamaa Arenduskeskuse kaudu;
- inimeste ümberkvalifitseerumist ning rakendumist teistes tegevusharudes peab toetama senisest tõhusam täiendus- ja õppesüsteem.

Mõõdikud:

- *keskmine palk*: maakonna keskmine palk on lähedane Eesti keskmisele; 2014. a. IV kv. baastase 855 eurot, 2020. a. sihttase 1 114 eurot;

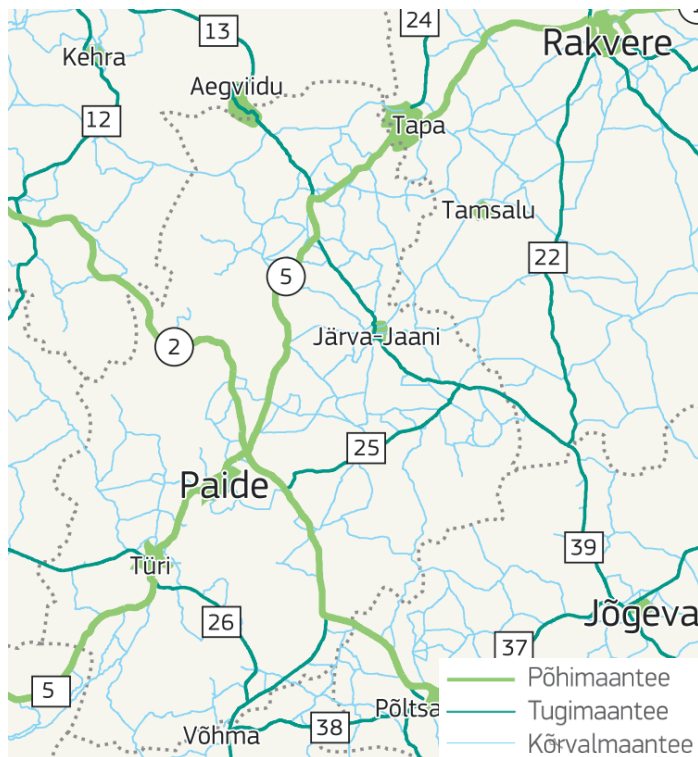
- *sisemajanduse koguprodukt*: Järvamaal toodetud sisemajanduse koguprodukti osakaal Eesti sisemajanduse koguproduktis tõuseb aastaks 2020 1,7%-ni; baastase 2013. a. 1,6%. Elaniku kohta SKP baastase 2013.a. seisuga on 9771 eurot, iga-aastane tõus 15%.
- *ettevõtlusaktiivsus*: ettevõtlusaktiivsus kasvab; 2014. a. baastase on 95 ettevõtet 1000 elaniku kohta, 2020. a. sihttase on 122 ettevõtet 1000 elaniku kohta;
- *ettevõtete arv*: Järvamaal tegutsevate ettevõtete sh keskmiste ja suuremate ettevõtete arv on kasvanud; baastase 2014. a. on 3050 ettevõtet, 2020. a. sihttase on 3650 ettevõtet;
- *maareform on lõpetatud*: baastase 2014. a. 97% maast reformitud.

Taristu ja looduskeskkond

Hetkeolukord

Järvamaal on olemas toimiv infrastruktuur. Eesti keskel asuval Järvamaal on hea asend pealinna ja suurte transporditrasside suhtes. Maakond on rikas kohalike loodusressursside poolest: viljakas põllumaa, mets, turvas, paekivi, vesi, puhas õhk ja rikkumata loodus. Tänu nendele on saavutatud edu kohaliku majanduse võtmeharudes, nagu põllumajandustootmine, puidutööstus, mööblitootmine, ehitusmaterjalitööstus, (jahi)turism ning toiduainetööstus.

Järvamaa teedevõrk (maanteed, raudtee) on tihe ning ühendus vallakeskuste ja linnade vahel hea. See loob head eeldused kaupade transpordiks ja inimeste liikumiseks. 2012. aastal tõstis Edelaraudtee peale Türi-Viljandi raudtee kapitaalremonti Türi–Viljandi raudteelõigul tippkiiruse 120 kilomeetri tunnis, mis lühendab sõiduaega Tallinna ja Viljandi vahel 20 ning Türi ja Viljandi vahel 12 minutit. 1. jaanuari 2014. aasta seisuga paiknes Maanteeameti andmetel Järva maakonnas 916 km riigimaanteed, millest kattega teid oli 623 km ehk 68%. Teede kogupikkusest moodustasid põhimaanteed 126 km ehk 13,8%, tugimaanteed 114 km ehk 12,4%, kõrvalmaanteed 675 km ehk 73,3% ja rambid või ühendused 4 km ehk 0,5%.

Allikas: Maanteeameti aastaraamat 2013

Andmesidevõrgustikud on välja arendatud ja nende kvaliteet üleriigiliste projektide toel paraneb järjepidevalt. EstWin lairibavõrk on ehitatud Järvamaal järgmiste asulate vahele: Tapa-Ambla-Roosna-Alliku, Koeru-Mäo, Järva-Jaani-Koeru-Rakke, Roosna-Alliku-Järva-Jaani, Mäo-Põltsamaa, Kärü-Jändja, Türi-Vändra ja Ollepa-Ville vere-Võhma.

Erainvesteeringute kõrval on olulised riiklikud investeeringud riigi ja kohalike maanteede kvaliteedi parandamiseks, tasemel talihoiduseks ning andmesidevõrkude uuendamiseks ja elektrienergia varustuskindluse suurendamiseks.

Loodussäästlik mõtteviis ja piirkonna puhas loodus on edu aluseks kõigis teistes valdkondades. Selleks on vajalik hästi toimiv jäätmete kogumise ja taaskasutamise süsteem. Oluline on Väätsa Prügila ja Kesk-Eesti Jäätmehoolduskeskuse jätkuv arendamine. 2012. aastal alustas tegevust Aravete Biogaas OÜ, kes toodab biojäätmetel põhinevat soojus- ja elektrienergiat. 2013. aastal käivitus analoogne tootmine Oisus.

Kohalike omavalitsuste arengukavade ja planeeringute rolli ei saa eeltoodud ülesannete lahendamisel alahinnata. Kokkulepped peavad sündima Järvamaa kui terviku nägemises omavalitsuste koostöös, mitte omavahelises konkurentsisis.

Probleemi olemus

Probleemiks on olemasolevate võrkude (teed, side, elekter, vesi, kanalisatsioon, sadevesi, kaugküte) kohati halb kvaliteet. Probleemiks on kruusakattega riigimaanteed suur osakaal - Järva maakonnas on 2014. a seisuga 917 km riigimaanteed, millest 34,2% on kaetud asfaltbetooniga, 32% on kruusateid, 18,9% pinnatud kruusa ja freespuruga, 8,4% on mustkatte all ning 6,4% kaetud tuhkbetooni- ja stabiliseerimisega. Side- ja elektrivõrkudega liitumine on paikkonniti raske.

Ühenduste olukord väiksemate keskuste ja külade vahel on rahuldav. Probleemne on talihooldus: liiga madalale seatud hooldustasemed on tekitanud olukorra, et talvel ei ole tagatud inimeste ja kaupade vaba liikumine ning häiritud on ühistransport.

Oluline ülesanne on tagada Järvamaa inimestele head liikumisvõimalused maakonnakeskusesse, kohalikesse ja üleriigilistesse keskustesse koostöös avaliku sektori ja Järvamaa Ühistranspordi Keskusega. Selleks on vajalik nii efektiivne ühistransport kui ka igal aastaajal heas korras teedevõrk. Maakonnakeskuse ühendamine Tallinnaga neljarealise maanteega ning ühetunnise kestvusega rongiühendus Türi ja Tallinna vahel avardavad maakonna arenguvõimalusi ning loovad eelduse rahvastiku vähenemise peatumiseks.

Suur osa avaliku sektori hoonetest ei vasta tänapäeva energiasäästu nõuetele. Vajalik on hoonete soojustamine ning majanduslikult põhjendatud taastuenergiaallikate laialdasem kasutamine. Maakonna elamufond on amortiseerunud ning piirkonniti on ebauhltlane vaba elamispinna kättesaadavus. Jäätmekäitluses on oluline suund jäätmete taaskasutamise arendamine.

Üldeesmärk

Heade ühenduste, kaasaegse infrastruktuuri ja puhta loodusega ning säästlikkust väärtustav maakond.

Järvamaal on igal aastaajal heas seisukorras teedevõrk ja kommunikatsioonid, ajakohastatud vee- ja kanalisatsioonisüsteemid ning kogu maakonda katab ülikiire internetiühendus. Igast vallakeskusest ja alevikust on võimalik kord päevas saada ühistranspordiga maakonnakeskusesse ja tagasi mõistliku aja jooksul. Rongisõit Türi Tallinnasse kestab 60 minutit. Välja on ehitatud maakonda Tallinnaga ühendav neljarealine maantee. Hästi toimib maakonna piire ületav jäätmete kogumise ja taaskasutamise süsteem.

Valdkondlikud tegevussuunad:

- elektrivõrkude uuendamine, kättesaadavuse ja varustuskindluse tagamine;
- andmesidevõrkude arendamine stabiilse ja kiire internetiühenduse tagamiseks kõikjal maakonnas;

- sadevee-, vee- ja kanalisatsioonivõrkude rajamine ja uuendamine;
- kaasaegsete tänavavalgustusvõrkude rajamine;
- taastuva ja kohaliku kütuse laiem kasutamine ning elektri ja soojuse koostootmisjaamade ehitamine;
- paranenud keskkonnateadlikkus ning taastuenergia kasutuselevõtu väärtustamine;
- tolmuvabade katete ehitamine maakonna tugimaanteedele;
- jalg- ja jalgrattateede võrgustiku edasiarendamine;
- jäätmeäitluse korraldamine ja taaskasutuse arendamine kohalike omavalitsuste koostöös;
- ühistranspordi Kesk-Eesti sõlmpunkti edasiarendamine Mäos;
- olemasolevate ühiskondlike hoonete rekonstrueerimine energiasäästlikemaks;
- tehnilise infrastruktuuri rajamine ettevõtluse arengu toetamiseks;
- raudtee edasine arendamine suuremate ühenduskiiruste suunas;
- erinevate ühistranspordiliikide sidustamine ja vastava tehnilise infrastruktuuri rajamine;
- elamufondi korrastamine;
- lagunenu ehitiste ja rajatiste lammutamine.

Mõõdikud:

- *teid ehitatakse ja rekonstrueeritakse igal aastal suuremas mahus: 2013. a. tehtud tehoiutöid riigiteedel 165 km, 2020. a. 175 km;*
- *rajatud on uusi turvalisust tõstvaid jalg- ja jalgrattateid: 2013. a. lõpuks on rajatud 57 km jalg- ja jalgrattateid, 2020. a. sihttase 70 km;*
- *kaugküttevõrkudes müüidava soojuse piirhind lõpptarbijale on Eesti keskmisest madalam vähemalt 2/3 Järvamaa võrgupiirkondades: 2013. a. baastase soojuse piirhind lõpptarbijale Eesti keskmisest madalam 6 võrgupiirkonnas 13st;*
- *kattega riigimaanteed osakaal on tõusnud: 2013. a. baastase 68%, 2020. a. sihttase 75%;*
- *ühistranspordi keskuse säilimine maakonnas.*

Halduskorraldus ja uuenduste elluviimine

Hetkeolukord

Järvamaal on 12 omavalitsust, 11 valda (elanike arvu järgi suurimast alustades Türi, Koeru, Ambla, Paide, Järva-Jaani, Väätša, Albu, Roosna-Alliku, Koigi, Imavere, Kareda) ja üks linn (Paide).

Maakonna omavalitsused on kõik Järvamaa Omavalitsuste Liidu (JOL) liikmed. JOL on omavalitsuste vabatahtlik ühendus koostöö korraldamiseks, ühiste huvide väljendamiseks, esindamiseks ja kaitsmiseks ning ühiste ülesannete täitmiseks.

Koostöös on omavalitsuste ülesannete paremaks täitmiseks asutatud: ühiseks arendustegevuseks SA Järvamaa Arenduskeskus, ühistranspordi korraldamiseks MTÜ Järvamaa Ühistranspordi Keskus, teise astme arstiabi andmiseks AS Järvamaa Haigla, noorsootöö korraldamiseks SA Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus, turismi arendamiseks SA Põhja-Eesti Turism, keskkonna, jäätmeäitluse ja -majanduse korraldamiseks MTÜ Kesk-Eesti Jäätmehoolduskeskus ja AS Väätša Prügila.

2005. aasta oktoobris liitus Järvamaa Lehtse vald Lääne-Virumaa Tapa linna ja Saksi vallaga. Ühinenud omavalitsusüksus kuulub Lääne-Virumaa koosseisu. Samal aastal moodustus Kabala, Oisu ja Türi valla ning Türi linna liitumisel Järva maakonnas uus omavalitsusüksus – Türi vald.

2008. aasta augustis pöördusid Ambla, Järva-Jaani ja Koeru vallajuhid kõigi Järvamaa omavalitsusüksuste poole ettepanekuga liituda üheks omavalitsuseks. Ettepanek üldist toetust ei leidnud. 2010. aasta novembris võttis Paide Linnavolikogu vastu otsuse alustada läbirääkimisi haldusterritoriaalseks reformiks Järvamaal. Kokkulepeteni ei jõutud. Samuti pole kokkulepeteni jõutud ka teistel omavalitsuste vahel peetud liitumisläbirääkimistel.

Probleemi olemus

Paremad haldussuutlikkuse tulemused on valdkondades, kus on jõutud kokkulepeteni ühistegevustes (nt ühistranspordi korraldus, veemajandus).

Üleriigilise kohaliku omavalitsuse üksuste võimekuse indeks on Järvamaal teiste maakondadega võrreldes suhteliselt kõrge (2009-2012 aastate keskmisena on kümme omavalitsust 100 parima hulgas). Siiski on näha langustrendi - 2009. aasta üleriigilises haldussuutlikkuse edetabelis oli teises sajas kaks ja 2012. aastal viis omavalitsust.

Vajadus ja arusaamine väikeste omavalitsuste ühinemise vajalikkusest on kasvavas trendis. Ettevõtluse (majanduse) suunamiseks puuduvad omavalitsustel omafinantseerimise- ning haldusvõimekus. Ressursside nappuse tingimustes on oluline leida võimalused erinevate tegevuste dubleerimise vältimiseks ning ressursside tulemuslikuks kasutamiseks. Oluline on koolitusega ametnike kompetentsi kasvatamine.

Paide linn ei ole tugevaks tõmbekeskuseks kogu maakonnale. Vajalik on Paide linna kui maakonnakeskuse võimekuse ja mõju kasvatamine.

Üldeesmärk ja tegevussuunad

Paide kui maakonnakeskus on kujunenud tugevaks tõmbekeskuseks ning

teeninduskeskustes pakutakse kvaliteetseid avalikke teenuseid.

Osutatakse kvaliteetset avalikku teenust. Omavalitsusüksused on tugevad ja haldussuutlikud ning tehakse efektiivset koostööd maakondlikul tasandil. Kohalikud omavalitsused täidavad kõiki kohalikele omavalitsustele seadusega pandud ülesandeid ja osutavad oma elanikkonnale avalikke teenuseid võimalikult kvaliteetsel ja kättesaadaval kujul. Kohalike omavalitsuste ülalpidamine on otstarbekas ja ökonoomne.

Valdkondlikud tegevussuunad:

- Omavalitsuste liitumine kuni kolmeks tugevaks üksuseks;
- Paide kui maakonnakeskuse kujundamine tugevaks tõmbekeskuseks;
- Türi kui toimepiirkonna keskuse arendamine ja parendamine;
- omavalitsustevahelise koostöö jätkamine ja arendamine;
- koostöö riigiasutuste, kohalike omavalitsuste, mittetulundusühenduste ja äriühingute vahel;
- e-teenuste kasutamise võimaluste avardamine.

Maakonnakeskus

Paide linn on Järvamaa keskus. Toimepiirkonna keskusena pakub Paide linn kogu maakonnale pehmet infrastruktuuri.

Toimepiirkonna terviklikkust ja konkurentsivõimet soosiva elu- ja ettevõtluskeskkonna suurimateks kitsaskohtadeks on amortiseerunud tugitaristu ja avaliku linnaruumi visuaalne kuvand. Tööstuspiirkonna ja tagamaade elanike ligipääsetavus keskusega nii jalgsi-, kui ka autodega liiklejate osas vajab olulisi investeeringuid. Toimepiirkonna tervikliku ja kaasajastatud linnaruumi loomise lahendusteks on eelkõige investeeringud linna peamagistraalide rekonstrueerimisse. Korras magistraalid tagavad vajaliku juurdepääsu töökohtadele ja paremale teenuste kättesaadavusele. Ühtlasi loovad need lihtsustatud juurdepääsu linna tööstus- ja ettevõtlusaladele, mis on väga oluline ka turismi seisukohalt.

Teiseks kitsaskohaks on avaliku linnaruumi visuaalne kuvand, mille atraktiivsus vajab kaasajastamist. Eelkõige vajab välja arendamist linna süda. Linna rohealad vajavad täiendavaid investeeringuid, et luua parkide, kaubandus-, spordi- ning kultuurikeskustega ühtset sünergia. Atraktiivne linnaruum aitab kaasa ettevõtluspiirkonna arengule ja seega kogu majanduskeskkonnale. Hetkel kahjuks selline visuaalselt atraktiivne linnaruum puudub. Linnaruumi teiseks oluliseks piirkonnaks suvisel perioodil on tehishjärve rekreatsiooniala.

Paide linna kui toimepiirkonna üks suurimaid väljakutseid järgmisel arenguperioodil on ettevõtluse arendamine ja töökohtade suurendamine. Kasvu eeldusena on vajadus investeerida eelkõige tugitaristu ja linnaruumi arengusse, mis omakorda aitab kaasa ettevõtluskeskkonna ja turismi arengule.

Mõõdikud:

- *kohalike omavalitsuste haldussuutlikkuse võimekuse indeksi edetabeli koht võrreldes eelneva aasta baastasemega ei ole langenud:* baastase 2012. a. <https://www.siseministeerium.ee/haldussuutlikkus/>;
- *kohalike omavalitsuste arv:* 2014. a. baastase 12 kohalikku omavalitsust;
- *tulumaksu laekumine elaniku kohta:* 2014. I pa baastase 257 eurot elaniku kohta, sihttase 2020. a. on 300 eurot elaniku kohta.

Strateegia elluviimine ja seire

Järvamaa arengustrateegia on aluseks riigiasutuste, kohalike omavalitsuste, mittetulundusühenduste, äriühingute ja teiste organisatsioonide arengu kavandamisel ja elluviimisel.

Strateegia lisa on Järvamaa arengulepe 2014-2020, mis on allkirjastatud 47 partneri poolt 23. juunil 2014. a.

Strateegia elluviimise seiret – tulemuste mõõtmist ja hindamist – korraldab kord aastas Järva Maavalitsus koostöös SA Järvamaa Arenduskeskusega. Lisaks hinnatakse strateegia elluviimise seire ajal vähemalt kord aastas vajadust strateegia muutmiseks. Selleks loetakse visiooni, üldeesmärkide, tegevussuundade või olukorra analüüsi muutmist või uute eesmärkide ja tegevussuundade lisamist.

Maakonna arengustrateegia ja selle muudatused kinnitatakse maavanema korraldusega. Maakonna arengustrateegia, selle muudatused ja iga-aastane seireraport avalikustatakse maavalitsuse kodulehel.

Kokkuvõte

Järvamaa on Eesti keskel paiknev pealinna ja transporditrasside suhtes hea asendiga, tiheda teedevõrgu ja heade kommunikatsioonidega maakond.

Maakonna elukvaliteedi paranemine ja arengueesmärkide saavutamine on võimalik üksnes sihikindla eesmärgistatud tegevusega.

Järvamaa arengustrateegia keskendub eelkõige nende eluvaldkondade arengule, mille suunamine on maakonnatasandi haldusorganite mõju ulatuses ja pädevuses. Järvamaa arengustrateegia on koostatud maakonna eluvaldkondade hetkeolukorda ning Eesti regionaalarengu suundumusi ning globaalseid trende arvestades.

Maakonna arengueeldusteks on kohalike omavalitsusüksuste võimekus ja investorite huvi paigutada raha kohalikku ettevõtlusesse. Tulevase arengu võtmekomponendid on noored, haridus ja töökohad. Järvamaa ambitsioon peab olema maakonnakeskuse muutmine tõmbekeskuseks. Tugev maakonnakeskus koos mitmekülgsete kohalike keskuste võrguga on kogu maakonna arengumootor.

Järvamaa arengueesmärkideks on:

- Elanikkonna tööhõive on kõrge, töäjõud aktiivne, motiveeritud, haritud, kvalifitseeritud ning konkurentsivõimeline.
- Inimeste tervena elatud iga on pikenenud ning vanaduspõlv väarikam ja õnnelikum.
- Mainekas, atraktiivne, avatud ja arenev maakond, kus elavad ärksa meele ja positiivse hoiakuga inimesed, kes väärtustavad kogukondlikku mõtteviisi ning võtavad vastutuse oma elukeskkonna eest.
- Mitmekesise majandusstruktuuriga, ettevõtjasõbralik ja tasuvaid töökohti pakkuv Kesk-Eesti maakond.
- Heade ühenduste, kaasaegse infrastruktuuri ja puhta loodusega ning säästlikkust väärtustav maakond.
- Paide kui maakonnakeskus on kujunenud tugevaks tõmbekeskuseks ning teeninduskeskustes pakutakse kvaliteetseid avalikke teenuseid.

Järvamaa visioon aastaks 2020 on:

Järvamaal elavad heas elukeskkonnas terved, ettevõtlikud, haritud, aktiivsed ja õnnelikud inimesed.

Järvamaa arengustrateegia elluviimise eestvedaja ning seire teostaja on Järva Maavalitsus koostöös SA Järvamaa Arenduskeskusega.

Strateegia lisa on Järvamaa arengulepe 2014-2020, mis on allkirjastatud erinevate osapoolte vahel ning milles on maakonna jaoks olulisemad arendamist vajavad valdkonnad ja tegevused ning tegevuste omavaheline prioriteetsus.

Mõisted

Järvamaa arengulepe – erinevate osapoolte vahel sõlmitud kokkulepe, milles sätestatakse maakondliku ja kohaliku tasandi tegevused ning osapoolte ühistegevus eluvaldkondade arengueesmärkide elluviimiseks.

Kodanikuühendus – (ka kodanikeühendus, vabauhendus) üksikisikute (mitte avaliku võimu asutuste või juriidiliste isikute) poolt mittetulunduslikel eesmärkidel asutatud organisatsioon.

Omavalitsuste ühisasutus – äri- või mittetulundusühing, mis on moodustatud Järvamaa omavalitsusüksuste poolt või osalusel teenuste osutamiseks omavalitsusüksuste piirkonnas ja väljaspool.

Primaarsektor ehk **esmassektor** – majandussektor, mis tegeleb hüvede loodusest saamisega. Primaarse sektori koosseisu kuuluvad põllumajandus, jahindus, metsandus ja kalandus. Primaarses sektoris saadud kasutatakse osaliselt töötlemata, aga suurim osa on sekundaarse sektori ettevõtete tooraine.

Sotsiaalne ettevõtlus – eraettevõtete rakendamine mitte kasumi teenimise, vaid ühiskonna paremaks muutmise eesmärgil.

Taristu (ka infrastruktuur) – mingi nähtuse või süsteemi (linna, ettevõtte, terve ühiskonna jne) toimimiseks vajalike füüsiliste ja organisatsiooniliste vahendite kogum.

Teeninduskeskused on praegused omavalitsuskeskused, endised majandikeskused ja teised väikekeskused, mis ei ole piisavalt suured toimimaks tõmbekeskusena ning olulise töökohtade pakkujana oma tagamaale, kuid mille roll erinevate teenuste pakkumisel ja asustuse sõlmkohana on siiski olemas.

Tõmbekeskus – linn või asula, mille esmane funktsioon on tagada ümbritsevate alade elanike varustamine teenuste (nii kommerts- kui ka avalike teenustega) ja kaupadega.

Visioon – soovitud tulevikuseisund, mille poole püüeldakse.

Ühistegevus – erinevate valdkondade ja sektorite ülene tegevuste planeerimine ja elluviimine, teenuste osutamine vms kokkulepitud koostöövaldkondades.

Kasutatud materjalid

Järva maavalitsus, Järvamaa aastaraamat 2013, Paide 2014

SA Järvamaa Arenduskeskus, 11.11.2010 Türi toimunud Järvamaa Visioonikonverentsi ettekanded ja töörühmade tööde kokkuvõtted.

http://www.jarva.ee/index.php?article_id=7808&page=655&action=article

Konsultatsiooni- ja koolituskeskus Geomedia, Kohaliku omavalitsuse üksuste võimekuse indeks. Metoodika ja tulemused. Tartu 2013

https://www.siseministerium.ee/public/KOV_indeks__2013_aruanne_final.pdf

Paide Linnavalitsus, 07.10.2010 toimunud Kesk-Eesti ja Mäo-Paide majandusruumi arengukonverentsi materjalid

<http://www.paide.ee/index.php?page=822&>

Siseministerium, Regionaalarengu osakond, Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020 lähteolukorra tervikanalüüs

<https://www.siseministerium.ee/uuringud-ja-analused/>

Siseministerium, Kohalike omavalitsuste võimekuse indeksi analüüs 2009-2012

<https://www.siseministerium.ee/haldussuutlikkus/>

Tartu Ülikooli inimgograafia ja regionaalplaneerimise õppetool, Regionaalse pendelrände kordusuuring

https://www.siseministerium.ee/public/Pendelrnde_kordusuuring.pdf

Maakonna sotsiaalmajandusliku ja ruumilise arengu analüüsi aruanne

<http://jarva.maaavalitsus.ee/et/koostatav-maakonnaplaneering>

Arengustrateegia seosed riiklike strateegiadokumentidega

<https://valitsus.ee/et/eesmargid-tegevused/arengukavad>

- Üleriigiline planeering Eesti 2030+
- Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020
- Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21“
- Konkurentsivõime kava „Eesti 2020“
- Energiamaajanduse riiklik arengukava aastani 2020
- Eesti maaelu arengukava 2014-2020
- Elukestva õppe strateegia 2014-2020
- Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020
- Rahvastiku tervise arengukava 2009-2020
- Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014-2020
- Eesti riiklik turismi arengukava 2014-2020
- Looduskaitse arengukava aastani 2020
- Transpordi arengukava 2014-2020
- Infõühiskonna arengukava 2014-2020
- Eesti teadus- ja arendustegevuse ja innovatsioonistrateegia 2014-2020

Järvamaa arengudokumendid

<http://jarva.maaavalitsus.ee/arengukavad>

- Järvamaa arengulepe 2014-2020, Allkirjastatud 23. juuni 2014
- Järva maakonnaplaneering 1998
- Järvamaa maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu “Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” seletuskiri 2002
- Järva maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu “Järvamaa jalgrattateede võrgustik” seletuskiri 2005
- Järvamaa maakonnaplaneeringu teemaplaneering „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2009– 2015“ seletuskiri
- Järvamaa hooldusvõrgu arengukava 2005-2015
- Järva maakonna hooldus- ja õendusabi võrgu arengukava
- Järvamaa psüühiliste erivajadustega täiskasvanute teenuste arengukava 2005-2015
- Järvamaa lastehoolekande teenuste arengukava 2006 – 2015
- Järva maakonna terviseprofiil 2012 tegevuskava 2010-2013 ja tegevuskava 2014-2017
- Järvamaa noorsootöö arengukava 2012-2017
- Järva Maavalitsuse alaealiste komisjoni kuriteoennetusliku tegevuse arengukava 2013-2016
- Järvamaa kultuurikorralduse arengukava 2009-2013
- Järvamaa kodanikuühiskonna arengukava 2011–2018
- Turvaline Järvamaa 2014-2020 arengukava
- Järvamaa ühistranspordi arengukava 2013-2018
- Järvamaa spordi arengukava 2013-2020

Lisa 1 Järvamaa Arengulepe 2014-2020

ARENGULEPPE OSAPOOLED

Järva Maavalitsus, Järvamaa Omavalitsuste Liit;
Albu vald, Ambla vald, Imavere vald, Järva-Jaani vald, Kareda vald, Koeru vald, Koigi vald, Paide linn, Paide vald, Roosna-Alliku vald, Türi vald, Väätša vald;
Sihtasutus Järvamaa Arenduskeskus, Aktsiaselts Järvamaa Haigla, Aktsiaselts Väätša Prügila, Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus, Sihtasutus A.H.Tammsaare Muuseum Vargamäel, mittetulundusühing JÄRVAMAA ÜHISTRANSPOORDI KESKUS, Järvamaa kultuuri nõukoda, Sihtasutus Koeru Hooldekeskus, Sihtasutus Järvamaa Kogukonnafond, JÄRVAMAA SPORDILIIT, Mittetulundusühing Süda-Eesti Sotsiaalkeskus, Mittetulundusühing Kesk-Eesti Jäätmehoolduskeskus, Järvamaa Kutsehariduskeskus, Lõuna-Järvamaa koostöökogu, mittetulundusühing Järva Arengu Partnerid, Eesti Töötukassa Järvamaa osakond, Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuuri Paide politseijaoskond, Päästeameti Lääne päästeskuse Järvamaa päästepiirkond, Kaitseliidu Järva malev, sihtasutus Ajakeskus Wittenstein, mittetulundusühing Läbi Tähevärava, MTÜ Järvamaa Giidid, Mittetulundusühing Mäo Keskus, LIONS KLUBI Paide Bastion, EELK Järva praostkonna kogudused, Järva Reumaselts, Järva Diabeetikute Selts, Järvamaa Mõisakoolide Ühing, Järvamaa Ettevõtjate Selts, Eesti Piimandusmuuseum, MÜÜSLERI SAARE SELTS, Kodukant Järvamaa MTÜ, MTÜ Järvamaa Puuetega Inimeste Koda
sõlmisid käesoleva arenguleppe alljärgnevas:

ARTIKKEL I EESMÄRK JA VÄÄRTUSED

Otsustanud jätkata Järvamaa arenguleppel 2007-2013 saavutatud koostööd, sõlmivad osapooled Järvamaa arenguleppe 2014-2020 alljärgneval eesmärgil:

- parandada Järvamaa elukeskkonda ja inimeste heaolu ja turvalisust,
- suurendada elanike tööhõivet, sissetulekuid ja maakonna tuntust,
- muuta maakond atraktiivseks külastajatele, investoritele ja spetsialistidele.

Arvestades, et globaliseerivas maailmas konkureerivad omavahel nii ettevõtted kui ka geograafilised piirkonnad ja

tunnistades, et globaalses konkurentsivõimas vastu pidamiseks tuleb piirkonda teadlikult ja sihipäraselt arendada ning arendustegevuse edukuse aluseks on ühised kokkulepped, mis võimaldavad läbi maakonna eesmärgistatud arendamise muuta piirkond atraktiivseks nii elanikele, ettevõtjatele kui ka külastajatele.

Mõistes, et maakonna arendamisel ei ole olemas kiireid lahendusi edu saavutamiseks, sest arendamine on pikaajaline protsess, mille tulemusi on võimalik märgata alles aastate pärast, on osapooled kokku leppinud põhieesmärgid ja tegevused nende eesmärkide saavutamiseks.

Arvestades, et ühiste eesmärkide ja ühistöö eelduseks on inimeste ja organisatsioonide huvide kooskõlastamine, suurendades sedakaudu võimalusi Järvamaa edukaks arenguks.

Arengulepe põhineb ühistel väärtustel:

- Inimeste väärtustamine ja tunnustamine;
- Inimeste õppimistahe ja võime muutustega kohaneda;
- Kogukonna kokkukuuluvustunne ja koostöö.

Pidades silmas, et positiivse kasvusuunaga piirkonnas on haritud ja oskustega inimesed, sotsiaalne sidusus, toimiv ettevõtetus ning elanike, ettevõtete ja külastajate vajadustele vastav taristu, on arenguleppes käsitletud kõiki nimetatud valdkondi.

Rõhutades haritud ja oskustega inimeste tähtsust arengu võtmetegurina, täiustatakse pidevalt õppimise tugivõrku, et Järvamaast kujuneks õppivate inimeste ja organisatsioonide maakond.

Erinevas vanuses inimesi hõlmava koolituse abil kujuneb loov, oma õppimist isejuhtiv ja motiveeritud elukestev õppija.

Suurendades aktiivset hõivet, selleks tagatakse erinevad hoolekandeteenused ja kvaliteetne ning kõigile kättesaadav esmatasandi tervishoiuteenuste, eriarstiabi ja õendusabi teenuste, erakorraliste ja vältimatute tervishoiuteenuste ning rehabilitatsiooniteenuste osutamise jätkumine ja areng maakonnas.

Tutvustades piirkonna eripära, pärandit, mitmekülgeid kultuuri- ja spordiüritusi ning häid võimalusi sportimiseks, loominguks ja liikumisharrastusteks, et säiliks ja suureneks sotsiaalne kaasatus ja kokkukuuluvustunne.

Suunates arendustegevust sellele, et Järvamaal elaks ka tulevikus toimetulev elanikkond, arendatakse piirkonna taristut ja avalikke teenuseid elanike ja olemasolevate ning potentsiaalsete ettevõtete vajaduste kohaselt. Samas otsitakse võimalusi majandustegevuse elavdamiseks olemasoleva äritegevuse baasil ning uute ärivormide sissetoomise kaudu.

Tagades kvaliteetsete avalike teenuste osutamise, on Järvamaal haldussuutlikud ja tugevad omavalitsusüksused ning riigiasutused ja efektiivne koostöö maakondlikul tasandil.

ARTIKKEL II KOOSTAMISE PROTSESS

Eesmärkide ja tegevuste määratlemises on osa võtnud erinevate huvirühmade esindajad, kes nende elluviimisel teevad koostööd.

Valdkondlikud töögrupid moodustati erinevate huvirühmade esindajatest, kes vaatasid üle eelmise arenguleppe ja partneritelt tulnud sisendid ning tegid omapoolseid ettepanekuid. Seejärel saadeti arenguleppe eelnõu partneritele ülevaatamiseks ning eelistuste väljatoomiseks.

Töögruppide juhtide ettepanekul tehti arenguleppe struktuuri muudatus:

Arenguleppes on maakonna jaoks olulisemad arendamist vajavad valdkonnad ja tegevused ning tegevuste omavaheline prioriteetsus. Eelistused määrasid arenguleppe seminaril koostöös töögruppide liikmed ja partnerite esindajad, lähtudes, et ollakse Järvamaa inimene, tegevustel on maakondlik/piirkondlik mõju, need on suunatud tulevikku ja saab teha ainult koostöös.

Leppe lisaks olevad kohalike omavalitsuste Riigi Teatajas avaldatud arengukavade tegevuskavad loetakse käesoleva arenguleppe lahutamatuks osadeks.

ARTIKKEL III ELLUVIIMINE JA VASTUTUS

Oma tegevuses leppe elluviimisel pööravad osapooled tähelepanu kodanike ja organisatsioonide toetuse võitmisele, kuna maakonna eduka arengu üks eeldustest on üksmeelne tegutsemine, positiivne ellusuhtumine ja kokkulepitu elluviimine.

Rakendades piirkonna edukaks arendamiseks võimalikult laiapõhjaliselt koostatud arengulepet, kodanikeühenduste, avaliku ja erasektori koostööd ning taotledes erinevate huvigruppide, institutsioonide ja kodanike aktiivset toetust arendustegevustele, on võimalik saavutada positiivne ja kõiki osapooli rahuldav tasakaalustatud areng.

Osapooled kinnitavad, et kohustuvad tegutsema ühiselt leppes püstitatud eesmärkide saavutamise nimel ja viivad ellu ning toetavad selles toodud tegevusi.

Osapool, kelle nimi on alla kriipsutatud, on tegevuse elluviimise eestvedaja ja koordineerija. Osapoolena märgitud KOV tähendab kõiki maakonna omavalitsusüksusi, kes tegutseb tulemuse saavutamise nimel parimal võimalikul viisil.

Osapooled teevad vähemalt üks kord aastas kokkuvõtte arenguleppe täitmisest osapoolte esindajate osavõtul ja Järvamaa Arenduskeskuse eestvedamisel.

Järvamaa Arengulepe on vormistatud ühes eksemplaris, mida hoiab Järva Maavalitsus. Kõik teised osapooled saavad leppes kinnitatud koopiad. Leppes võib liituda uusi osapooli, kes jagavad selle väärtusi ja toetavad tegevuste elluviimist. Leppe tegevusi võib muuta osapoolte kirjalikul kokkuleppel.

ARTIKKEL III TEGEVUSED

I HARITUD JA OSKUSTEGA INIMESED

Nr.	Tegevus	Täitmise aeg	Osapooled
1	Riigigümnaasiumi rajamine Paidesse ja prioriteetsete õppesuundade valik ja arendamine	2017	Paide linn, KOVid, JKHK, HTM
2	Koostöö ja erialade arendamine Järvamaa Kutsehariduskeskuses vastavalt Kesk-Eesti ettevõtluse ning tööturu vajadustest lähtuvalt (eelkutse-, täiend-, ümber- ja elukestev õpe)	2014-2020	JKHK, KOVid, JOL, JAK, ettevõtjad, Paide Täiskasvanute Keskool
3	Haridusprogrammi „Ettevõtlik kool“ rakendamine ja arendamine Järvamaa haridusasutustes sh. lasteaiad	2014-2020	JAK, haridusasutused, KOVid, ettevõtjad, kodanikuühendused,

II TERVISHOID, SOTSIAALTEENUSED JA TERVISEDENDUS

Nr.	Tegevus	Täitmise aeg	Osapooled
1	AS Järvamaa Haigla terviklahenduse arendamine	2014-2020	AS Järvamaa Haigla, KOVid
2	Esmatasandi tervisekeskuste võrgustiku loomine ja väljaarendamine Paides AS Järvamaa Haigla juures ning kolme kohaliku tervisekeskuse loomine Türi, Aravetel ja Koerus	2020	AS Järvamaa Haigla, SA Koeru Hooldekeskus, Türi, Ambla ja Koeru vald, KOVid
3	Vajalike spetsialistide olemasolu tagamine teenuste osutamisel	2014-2020	KOVid, MTÜd
4	Integreeritud teenuste arendamine koostööna sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonnas	2014-2020	KOVid, MTU Süda-Eesti Sotsiaalkeskus, jt. partnerid

III KOKKUKUULUVUSTUNNE JA HEA MAINE

Nr.	Tegevus	Täitmise aeg	Osapooled
1	Vaba aja veetmise võimaluste suurendamine ja arendamine maakonnas (nn. seikluspark, veekeskus, uisuväljak, kardirada, krossirada, energia- ja tervisekeskus SPA, konverentsikeskus jne.)	2014-2020	Objektide arendajad, KOVid, JAK
2	SA Ajakeskus Wittenstein ja Valgehobusemäe suusa- ja puhkekeskuse edasi arendamine	2014-2020	SA Ajakeskus Wittenstein, Albu vald
3	Järvamaa maineürituste jätkuv toetamine ja arendamine (nn. Arvamusfestivali kinnistamine Paidesse, Türi Lillelaat, Avatud talude päev, Järvamaa päev Tallinnas, Järvamaa laulu- ja tantsupidu, Järvamaa tali- ja suvemängud jne.)	2014-2020	Paide linn, KOVid, JOL, MV, JAK, Leader tegevusgrupid, ettevõtjad ja kodanikeühendused
4	Järvamaa kohaturundusplaani koostamine ja elluviimine	2015 2016-2020	JAK, JOL, KOV, eri partnerid erinevatest sektoritest
5	Kesk-Eesti identiteedi- ja arenguprogrammi loomine ja rakendamine	2015 2016-2020	MTÜd, partnerid erinevatest sektoritest

IV ETTEVÕTLUS

Nr.	Tegevus	Täitmise aeg	Osapooled
1	Mäo ettevõtluspiirkonna arendamine	2014-2020	Mäo Keskus, Paide vald, Paide linn,

			KOVid, JAK, MV, ettevõtjad
2	Maakonna ettevõtlust toetava fondi ja mentorite andmebaasi loomine ning inkubaatori rajamise vajaduse välja selgitamine ja arendamine	2014-2020	JAK, avaliku-, era- ja kolmanda sektori partnerid

V TARISTU JA LOODUSKESKKOND

Nr.	Tegevus	Täitmise aeg	Osapooled
1	Kruusateede viimine tolmuvaba katte alla	2014-2020	<u>KOV</u> , riik
2	Tallinn-Tartu-Luhamaa mnt (nr 2) neljarealise maantee väljaehitamine lõigul Kose-Mäo	2020	Riik
3	Tänavavalgustuse rekonstrueerimine	2014-2020	<u>KOVid</u> , JOL, JAK
4	Kvaliteetse digitaristu väljaarendamine	2014-2020	<u>KOV</u> , erasektor
5	Sadevete kanalisatsioonide väljaehitamine tiheasustusaladel	2016-2020	<u>KOV</u>
6	Tihe- ja hajaasustusaladel vee- ja kanalisatsioonisüsteemide ehitamine ja rekonstrueerimine	2014-2020	<u>KOV</u>
7	Hoonete sh. katlamajade ja trasside energiasäästlikumaks muutmine ja alternatiivenergia allikate kasutusel võtmine	2014-2020	<u>KOV</u> , erasektor
8	Jalg- ja jalgrattatee võrgustiku laiendamine	2014-2020	<u>KOV</u> , MV
9	„Pargi-sõida“ taristu ning jalgrattaparklate rajamine ühistranspordi jaamadesse	2014-2020	<u>KOVid</u> , JÜTK, erinevate sektorite esindajad
10	Erinevate jäätmeliikide käitlemine ning jäätmekäitluse tööstusküla välja arendamine Väätsa Prügilas	2014-2020	<u>AS Väätsa Prügila</u> , KOV
11	Pakendi-, paberi- ja biojätmete ning probleemtoodete kogumispunktide arvu suurendamine koos taaskasutus- ja tootjavastutusorganisatsioonidega	2014-2020	<u>KOVid</u> , KEJHK, Väätsa Prügila AS
12	Elanike jäätmealase keskkonnateadlikkuse tõstmine	2014-2020	<u>KEJHK</u> , Väätsa Prügila AS, KOVid,
13	Tuletõrje veevõtukohtade rekonstrueerimine ja rajamine	2014-2020	<u>KOVid</u>

VI HALDUSKORRALDUS JA UUENDUSTE ELLUVIIMINE

Nr.	Tegevus	Täitmise aeg	Osapooled
1	Eluks vajalike teenuste kättesaadavuse tagamine kohapeal	2014-2020	<u>KOVid</u> , JOL, erinevate sektorite esindajad
2	Koostöös kohalike omavalitsuste ja riigiasutustega Järvamaa elanikele ühtlasema, parima ja efektiivsema avaliku teenuse pakkumine	2016	<u>KOVid</u>

Allkirjastatud Koigis 23.06.214.a

LISA 1

Järvamaa kohalike omavalitsuste arengukavade leheküljed:

Albu vald	https://www.riigiteataja.ee/akt/430102013022
Ambla vald	https://www.riigiteataja.ee/akt/411102013061
Imavere vald	https://www.riigiteataja.ee/akt/402032013005
Järva-Jaani vald	https://www.riigiteataja.ee/akt/409102013019
Kareda vald	https://www.riigiteataja.ee/akt/426042013033
Koeru vald	https://www.riigiteataja.ee/akt/403072013011
Koigi vald	https://www.riigiteataja.ee/akt/421062013013
Paide vald	https://www.riigiteataja.ee/akt/408102013107
Paide linn	https://www.riigiteataja.ee/akt/424052013015
Roosna-Alliku vald	https://www.riigiteataja.ee/akt/406112012049
Türi vald	https://www.riigiteataja.ee/akt/403102013045
Väätsa vald	https://www.riigiteataja.ee/akt/408102013008